

CREENÇA I FE: INHERÈNCIA O NECESSITAT?

Pseudònim:

EUDAIMONIA

“Cal admetre alguna cosa que sigui
absolutament necessària,
la causa de la seva necessitat no estigui en l' altre,
sinó que ell sigui causa de la necessitat
dels altres. Tots li diuen Déu.”

Sant Tomàs d'Aquino

AGRAÏMENTS

Per començar, m'agradaria agrair a la meva tutora la seva ajuda constant amb el treball, la dedicació i l'interès que ha mostrat per tal d'ajudar-me en tot el que he necessitat, tant en hores lectives com a l'estiu.

Vull donar les gràcies també a totes i cadascuna de les persones que han fet possible la realització d'aquest treball, tant les persones que m'han dedicat temps amb les entrevistes i amb les enquestes, com a les persones amb coneixements sobre el tema que tracto, que han trobat un moment per a parlar amb mi i guiar-me amb aquest treball, perquè sense elles no hagués estat possible la realització d'aquest.

I, per últim, però no menys important, a la meva família, perquè m'han recolzat i han estat al meu costat des del primer moment i des de la meva primera idea, i perquè m'han animat a continuar endavant amb un tema que ens toca molt a prop i que potser no n'hauria sabut tant com m'hauria agradat si no hagués estat pel seu recolzament diari.

ÍNDIX

Introducció.....	6
1. En busca de l'home complet.....	9
1.1. La dimensió espiritual de l'ésser humà	10
1.1.1. L'experiència vital	11
1.1.2. On podem viure aquestes experiències?	12
2. La fe.....	17
2.1. LA FE: I ARA QUÈ?.....	18
2.2. <i>Dichótomos</i> ; fe i creure	19
2.3. LA FE, VOLUNTAT, VIRTUT O RESPOSTA	20
3. El misticisme	21
3.1. El misticisme: més enllà de la religió.....	21
3.2. El paper del misticisme en la religió	22
4. De la religió al fet religiós	24
4.1. Allò sagrat.....	25
4.2. Allò profà.....	26
4.3. Concepció del fet religiós	27
5. La filosofia	34
5.1. Trets diferenciadors de la filosofia i religió.....	34
5.1.1. Filosofia V/S religió	36
5.2. LA RELIGIÓ EN LA HISTÒRIA DE LA FILOSOFIA	37
6. Percepció social.....	40
6.1. INFLUÈNCIA DE LA FE EN ELS PROBLEMES QUOTIDIANS	41
6.2. els PROS I CONTRES DE TENIR FE.....	43
7. L'ésser humà: una necessitat inherent	45
7.1. Societat i creença	46
7.2. La necessitat humana de creure	47
8. TAIZÉ: a la recerca d'una experiència “humana”.....	49
9. Preguntem.....	52
Conclusions.....	57
Bibliografia i webgrafia	58

Introducció

El present treball ha estat el motiu per conèixer una mica més l'ésser humà i la seva necessitat de donar resposta, d'encabir, classificar, organitzar, sovint aspectes de la nostra vida que no podem controlar, que s'escapen a qualsevol raonament científic o lògic.

Les creences, la fe, la necessitat, freqüentment oblidada, de tot ésser humà en negar una necessitat inherent a l'home, i introduir un seguit de paràmetres científics, avaluables, mesurables a la necessitat de creure i tenir fe, m'ha portat a voler conèixer i indagar si és un fet inherent a l'home o, si al contrari, és un invent que atribuïm a les diferents religions.

Buscar allò transcendent de la humanitat, la dimensió, si ho puc dir així, més humana de l'ésser humà, que sovint s'oblida o no es contempla, inherent a tota la humanitat.

El fet de tenir fe és, moltes vegades, vinculat a una religió. Considero que tot ésser humà té fe en alguna cosa.

Des de sempre he estat molt interessada en la religió, especialment la cristiana, tot i que mai no m'havia interessat tant com ara per a aprendre coses sobre altres, quelcom totalment enriquidor. El fet de venir a un institut on la religió predominant és la musulmana, després d'estar escolaritzada durant tota la meua vida en un centre cristià i catòlic, també m'ha fet interessar-me per altres cultures i maneres de pensar per a poder, així, extreure els resultats d'aquest treball des de diversos punts de vista.

En primer lloc per poder començar a elaborar el meu treball he parlat amb persones creients de diverses confessions i no creients. També he trobat un sector de la població que encara que diuen que no són creients, creuen en altres coses, energia, pedres, abracen arbres, animisme modern, etc.

Després de buscar i de llegir diferents articles de premsa especialitzada, de llegir llibres, les entrevistes i enquestes realitzades he intentat extreure algunes de les conclusions, per poder redactar la part més teòrica del treball. Seguint sempre la mateixa metodologia: primer lectura, després intentar contrastar o buscar un article que reafirmi la idea o que, al contrari, aporti element crítics.

Les circumstàncies, però, m'han portat al llarg del treball a fer una mena d'assaig en el qual tracto temes com religió, psicologia, societat, filosofia, fe i misticisme.

I una segona part més pràctica i vivencial: la meva experiència personal que consisteix en una trobada a França amb la comunitat de *Taizé*.

Per poder valorar diferents experiències de caràcter vital, he realitzat unes enquestes, entenent que, per donar sentit i representativitat, havia de fer una mostra àmplia i representativa de jovent de diferents àmbits, creients o com diuen ells no creients.

Un cop realitzada la part teòrica, un dels problemes que m'he trobat ha estat el fet que en aquesta part del Treball de Recerca es requereix objectivitat i dades empíriques.

En referència a la part pràctica, per la qual he realitzat unes entrevistes, he de dir que em feia por entrevistar algunes persones i que no em volguessin contestar a tot el que els demanava. No obstant això, i contràriament al que m'esperava, tothom ha accedit a contestar-me, alguns breument i els altres no tant, les preguntes que els he fet, i sense cap tipus de problema. També he dut a terme una enquesta en línia perquè la gent em contestés en funció de la seva opinió. L'enquesta té una sèrie de preguntes personals de resposta anònima sobre la necessitat que tenim les persones de creure en alguna cosa. Finalment, dintre del marc pràctic, he elaborat un diari personal en el qual he explicat la meva experiència en una comunitat cristiana per tal de comprovar el que m'he anat plantejant des d'un punt de vista més personal. Tot el material que he utilitzat en el marc pràctic es troba en els annexos del treball.

L'estructura que he establert des d'un principi m'ha ajudat molt per a saber cap a quins camps havia de dirigir la recerca, i també m'ha obligat a buscar articles específics sobre el tema.

Una part difícil del meu treball ha estat que he anat tractant camps un xic generals, motiu pel qual podria parlar i dir moltes més coses de les que es poden trobar. Tot i això, no he volgut anar gaire més enllà del tema principal perquè no ho he trobat necessari per al que jo volia tractar destacadament en el treball.

Les preguntes o hipòtesis que em plantejo són les següents:

En primer lloc, considero que **els llocs d'influència espiritual d'una religió comporten un augment de la fe de les persones.**

En segon lloc, crec que **és inherent a l'ésser humà la necessitat de creure i tenir fe.**

1. En busca de l'home complet

L'espiritualitat va molt més enllà del que la raó pot explicar o solucionar, aquesta és la gran diferència amb el que la societat actual busca. Tot ésser humà té dimensió espiritual, tan sols cal trobar la manera de poder exterioritzar-la, en el cas que sigui necessari fer-ho. Una manera que té l'ésser humà de trobar la seva dimensió espiritual i, alhora, conèixer-se a sí mateix és seguir una religió. Les religions intenten ajudar les persones a connectar amb Déu mitjançant la seva espiritualitat i, sí que és cert que, moltes vegades, és un dels camins per explicar moltes de les preguntes que ens fem sobre el món al qual pertanyem. Les religions, però, pertanyen a la dimensió religiosa de l'ésser humà, dimensió també present en un principi, però que, si no es va educant, s'acaba perdent. La dimensió espiritual i la religiosa són conceptes diferents però complementaris. La dimensió espiritual s'encarrega de despertar preguntes en l'individu, i la religiosa ajuda a trobar-ne la resposta. La dimensió espiritual té unes característiques ja comentades, però que cal especificar: una d'elles és la preocupació per allò transcendent i que va més enllà de la raó, així com l'interès per allò que és invisible als nostres ulls. Una persona té, per sobre de tot, raó. Una raó que la fa preguntar-se el per què de l'existència i el per què de moltes altres coses que ens envolten. Així doncs, la dimensió espiritual d'una persona va acompanyada d'un misteri que l'ésser humà té la necessitat d'explicar, fet pel qual moltes vegades es recorre a la religió com a resposta a totes les nostres preguntes. L'espiritualitat es tracta, en definitiva, de cultivar els nostres valors amb humilitat, sense necessitat de formar part d'una institució religiosa per a dur-ho a terme. *"No crec en un Déu únic i Totpoderós, sinó que baso la meua espiritualitat en el convenciment sobre l'existència d'energies d'altres dimensions que influeixen en la Terra"*¹, esmenta Julián Pérez, periodista argentí, en un article que compartia amb l'escriptora María Merino.

L'espiritualitat és quelcom innat en l'ésser humà, ja que naixem amb aquesta. No obstant això, no tothom la manifesta de la mateixa manera i no sempre és fàcil trobar-la. Ens recolzem en exemples de personatges coneguts com *Julia Roberts*, *Mike Jagger* o *la duquessa de Cornwall*, que s'han convertit a la religió

¹ PÉREZ PORTO, Julián "Definición de espiritualidad" a *Definicion.es* [Consultat 17 juny 2018, 19:38]

budista en algun moment de la seva vida per tal de definir la seva espiritualitat, gràcies a viatges que han fet a l'Índia i també a l'ajuda que han rebut per part dels *gurús* per a fer-ho possible.

Abraham Maslow, fundador de la psicologia humanista i creador de la piràmide de les necessitats humanes, afirma que tots els éssers humans tenim una tendència natural a buscar l'autorealització, és a dir, necessitem trobar-nos com a individus per definir així el sentit de les nostres vides. Segons Maslow plasma en la seva piràmide, les necessitats espirituals són les menys rellevants en l'ésser humà però, no obstant, no deixen de ser importants. Tot ésser humà disposa d'una vessant espiritual, però no tot ésser humà l'exerceix de la mateixa manera que ho faria algú més religiós.

1.1. LA DIMENSIÓ ESPIRITUAL DE L'ÉSSER HUMÀ

La dimensió espiritual de l'ésser humà engloba la seva capacitat de prioritzar allò essencial de la seva persona per tal d'obrir-se pas entre nous valors que ofereix la societat, i que donen un sentit a l'existència de la vida. Aquesta dimensió s'aconsegueix, moltes vegades, en el moment en que es té l'oportunitat de sortir de la pròpia zona de confort i establir relacions amb altres persones per a, d'aquesta manera, acollir-les, així com també la relació personal amb el Déu de cada religió, en el cas que disposin d'un déu. En la majoria dels casos, s'acostuma a relacionar la dimensió espiritual d'un individu amb Déu i amb una comunitat seguidora d'aquest. L'espiritualitat, de tota manera, no s'ha de confondre amb la religió. Sí que és cert que les religions juguen amb l'espiritualitat de les persones, però tota religió té unes limitacions, unes normes i unes prohibicions, quelcom que la dimensió espiritual no té, perquè és infinita, i no té cap tipus de restriccions. La dimensió espiritual no s'oposa a la raó; sinó que més aviat la necessita. Josep Cornellà, president i impulsor de la Societat de Psiquiatria Infantil de l'Associació Espanyola de Pediatria, comenta: *"La raó no ho és tot ni ho explica tot. En l'ésser humà hi ha tot el món*

de les passions, dels afectes, i dels sentiments; un món que s'expressa mitjançant la intel·ligència emocional i la cordialitat.”²

En la societat actual, els diners són la gran preocupació de les persones que habitem a la Terra. És així com, moltes vegades, es deixa de banda la vessant més espiritual de l'ésser humà, per focalitzar en els diners per a poder sobreviure. No obstant, aquesta constant preocupació paga la pena per a la felicitat? Les persones humanes disposen de tota mena de recursos per a ser feliços però, tot i això, l'home continua en la seva posició en la qual els diners són el factor més important de la seva vida. La felicitat s'aconsegueix mitjançant les petites coses que els diners no poden abastar. Hi ha poca gent feliç en el món, ja que amb els diners es poden comprar moltes coses, però com diu José Antonio Pagola, sacerdot espanyol llicenciat en teologia, *“El dinero abre todas las puertas, pero nunca abre la puerta de nuestro corazón a Dios”³*. La dimensió espiritual de l'ésser humà està, en definitiva, cada vegada més infravalorada, ja que la importància de la vida de les persones, en l'actualitat, mostra certa preocupació per altres coses que, a la llarga, no ens donaran la felicitat que la societat anhela, quelcom que la dimensió espiritual de l'ésser humà intenta aconseguir. Pagola, tanmateix, afegeix: *“Con dinero se puede montar un piso agradable, pero no crear un hogar cálido. Con dinero se puede comprar una cama cómoda, pero no un sueño tranquilo. Con dinero se pueden adquirir nuevas relaciones, pero no despertar una verdadera amistad. Con dinero se puede comprar placer, pero no felicidad.”⁴*

1.1.1. L'EXPERIÈNCIA VITAL

Per naturalesa, l'experiència espiritual és una experiència limitada i personal. Per aquest motiu, l'experiència no és igual per tots i per sempre. Aquesta s'enforteix del seu límit i de la seva inevitable subjectivitat en la mesura de la validesa objectiva dels seus continguts. En l'experiència, la realitat està mediatitzada per experiències d'homes i dones significatives en tant que la capacitat d'afavorir una seriosa reflexió sobre el valor, els seus continguts i sobre l'aplicabilitat de l'experiència a altres persones. James Redfield, escriptor,

² CORNELLÀ I CANALS, Josep “La dimensió espiritual” a *Diari de Girona* [Consultat 17 juny 2018, 20:26]

³ PAGOLA, José Antonio “El culto al dinero”, *El observador de la actualidad* [Consultat 20 juny 2018, 15:03]

⁴ PAGOLA, José Antonio “El culto al dinero”, *El observador de la actualidad* [Consultat 20 juny 2018, 15:03]

professor, guionista i productor de cinema, diu: *"Quan dic, "espiritual", no estic parlant de la decisió de "creure" en Déu o no. Estic parlant de connectar amb una força amorosa i tangible en el fons que se sent, sens dubte, espiritualment i amplia la teva ment d'una manera molt real."*⁵

Experimentar una vivència que va més enllà del que la ment i l'intel·lecte poden explicar i entendre s'anomena una "experiència espiritual". Una experiència espiritual es pot produir també fins i tot si es pot percebre un esdeveniment a través dels cinc sentits, la ment i l'intel·lecte, però la raó darrere d'aquest va més enllà de la intel·ligència de la humanitat. Això explicaria, per tant, que una experiència espiritual es pot viure en qualsevol àmbit, i no només en l'àmbit religiós. Les religions, tot i això, ajuden a trobar el camí per l'espiritualitat de les persones. Les experiències espirituals es poden experimentar en llocs no necessàriament religiosos, com ja s'ha comentat, però, en l'àmbit religiós, trobem diferents llocs de peregrinació d'una religió on es facilita la trobada espiritual amb un mateix o amb una divinitat. *"Les experiències espirituals són la forma que té Déu de fer-nos saber de la seva presència divina."*⁶

1.1.2. ON PODEM VIURE AQUESTES EXPERIÈNCIES?

Religiosament parlant, ja que, com hem dit, no només es produeixen trobades espirituals en un àmbit religiós, existeixen diferents llocs per a tenir experiències espirituals. En el món actual, és difícil establir un nombre exacte de religions existents; tot i això, s'estima que hi ha al voltant de 4200 religions practicades en tot el món. Les religions es poden classificar segons diferents criteris: un exemple, en seria la classificació feta segons si són teistes o no. També existeixen les religions panteistes, que afirmen que la naturalesa, l'Univers i Déu, són equivalents. També es poden classificar per origen. Les religions majoritàries en el món són les següents: el cristianisme, l'islam, l'hinduisme i el budisme. En gairebé totes aquestes religions, existeix un lloc on es practica i en el qual es viuen experiències místiques i espirituals. No existeix únicament un lloc per religió, n'hi poden haver més. Aquests, ajuden a refermar la fe en la religió pròpia de cadascun d'ells i permeten establir relacions

⁵ REDFIELD, James "5 Life-Changing Spiritual Experiences" a *The Blog* [Consultat 20 juny 2018, 15:40]

⁶ ATHAVALLE, Jayant "What is a spiritual experience" a *Spiritual Science Research Foundation* [Consultat 21 juny 2018, 22:02]

espirituals amb la divinitat o força superior de cada religió. No totes els religions disposen de llocs d'influència espiritual, però les majoritàries en el món, sí que en tenen.

En el cristianisme, un lloc d'influència i pelegrinatge és, entre altres, el Camino de Santiago, declarat, en l'actualitat, patrimoni de la humanitat per la Unesco. Per a ser específics, es tracta d'una ruta per a arribar a Santiago de Compostel·la amb la finalitat de mantenir una trobada espiritual i íntima amb Déu durant el camí a la ciutat i, en arribar-hi, visitar la tomba de l'Apòstol Santiago, fill de Zebedeu, que es troba a la catedral de Santiago de Compostel·la.

En l'actualitat, moltes persones han tingut l'oportunitat de fer aquesta ruta, tot i que algunes només ho fan per a caminar o per a obtenir la *Compostela*, el reconeixement que s'ofereix des de l'Ajuntament de Santiago si s'ha recorregut un mínim de 100 km per a arribar-hi. Per a obtenir aquest reconeixement, pots fer els 100 km o més caminant, en cavall, o en bicicleta. La majoria de les

persones que podem trobar fent el Camino de Santiago no ho fan amb cap intenció religiosa, però

Fotografia 1: Senyalització en el camí

la finalitat religiosa, com he dit, és un camí d'auto coneixença i de trobada amb Déu, la divinitat que correspon a la religió cristiana. Tot i que aquest camí és de caire catòlic, tothom pot fer-lo, ja que és una forma de guanyar en la fe religiosa en Déu. Aquesta ruta es pot fer, per a major experiència espiritual, en silenci o sense companyia per a, així, conèixer altres persones que també busquen aquesta trobada espiritual. El Camino de Santiago es podria definir, en definitiva, com una via de comunicació d'idees, una via de propagació de la fe, d'intercanvis culturals, i una ruta espiritual que es va establir a Compostel·la com a cruïlla de la Cristiandat medieval.

En l'islam, el lloc de peregrinatge al qual s'ha d'assistir a causa de les creences religioses, és La Meca. Aquesta és la capital de la Província Occidental, situada, en l'actualitat, a Aràbia Saudita. La Meca és l'indret al qual van tots els

practicants de la religió musulmana, ja que és on es duu a terme un dels pilars fonamentals d'aquesta: la peregrinació. Un altre motiu pel qual La Meca té tanta importància, és el fet que fos el lloc de naixement del profeta més important de la religió musulmana: Mahoma. Els peregrinatges a La Meca es duen a terme en un edifici anomenat *La Kaaba*, que representa la casa d'Al·là (Allah), el déu de la religió musulmana. En l'interior de la Kaaba, hi ha una pedra negra, una relíquia de la religió musulmana del qual no es coneix l'origen. La Meca va patir un assalt, l'any 929, per part d'una secta que es desviava de l'Islam, que va intentar robar aquesta relíquia. 20 anys més tard, els lladres van ser obligats a tornar-la. La Meca, per a la religió islàmica i per a

tots els musulmans que la practiquen, té una molt gran importància, ja que, aquests, cada dia, resen 5 oracions destinades a la Meca, es trobin on es trobin. Moltes vegades, es confon

Fotografia 2: La Kaaba, construcció més important de La Meca

el terme àrab amb musulmà. Un àrab, és algú que ha nascut en un país àrab. Una persona musulmana, és aquella que segueix la religió de Mahoma. Es pot ser àrab sense ser musulmà, ja que un àrab pot decidir no seguir ni venerar la religió que el profeta Mahoma va manifestar en el seu temps. De la mateixa manera, no s'ha de confondre islàmic amb islamista. Com diu la Fundeu BBVA, "*Los términos islámico e islamista no tienen el mismo significado: islámico es aquello que está relacionado con el islam: cultura islámica, arquitectura islámica..., mientras que islamista hace referencia a quien propugna la aplicación de la ley islámica en la vida política*"⁷. Així doncs, la Meca, com a lloc sagrat de la religió musulmana i al qual s'ha de peregrinar un cop a la vida com a mínim i, a poder ser, durant el dotzè mes del calendari, és el lloc on es produeix la connexió que els musulmans estableixen amb el seu déu, i, alhora, un lloc sagrat en el qual sol·liciten el perdó dels seus pecats a Al·là, i segueixen el camí que aquest els obre cap a Ell.

En l'hinduisme, una ciutat sagrada i de pelegrinatge o, com s'anomena en sànscrit, de *tirtha*, és Varanasi. Per aquesta ciutat, hi passa el riu Ganges, un

⁷ BBVA, Fundeu "Islámico e islamista, diferencia" a *fundeu.es* [Consultat 23 juny 2018, 13:40]

riu amb gran importància per a la religió hindú. Els pelegrins d'aquesta ciutat, hi acudeixen per a purificar-se i per a obtenir la redempció, quelcom que aconseguen banyant-se en les aigües del riu Ganges o bevent d'aquestes. Els creients practicants de la religió hindú, es banyen al riu al matí i, seguidament, se'n van a resar als temples. Cap al vespre, tornen al riu per a presenciar una cerimònia anomenada *Aarti*, una cerimònia que consisteix en una sèrie de rituals d'adoració a Shiva, representat per la persona que

Fotografia 3: Riu Ganges, Varanasi

encapçala de la cerimònia. Aquesta, consisteix en una sèrie de rituals amb encens, acompanyats de cants i instruments que fan que, segons diuen alguns testimonis que han tingut la oportunitat de ser participants de la cerimònia, creen un clima religiós i commovedor que ajuda a replantejar-se aspectes de la vida abans no qüestionats.

El riu de Varanasi és el que fa que aquesta ciutat tingui tanta importància pels hinduistes, ja que està estretament lligat a la mort, però que purifica abans de l'arribada d'aquesta. És per aquest motiu, que molts hindús que hi peregrinen, no tornen a les seves llars, ja que consideren que és el seu últim viatge abans de morir.

Moltes persones s'han qüestionat el per què d'una atracció tan gran cap a aquesta ciutat, ja que el seu aspecte no crida especialment a visitar-la. No obstant, com diu Salvador Gutiérrez, *"puede que a algunas personas les resulte incomprendible calificar como bellísimo un escenario plagado de inmundicia, mal olor, y ritual funerario, pero es que precisamente esa es la característica que define a Varanasi. Su brutal espiritualidad, su desprecio a lo terrenal. Tal vez a las mentes occidentales nos da miedo algo que no llegamos a entender del todo, o que la insoslayable realidad de la muerte te mire tan directamente a los ojos."*⁸

⁸ Salvador Gutiérrez en l'article "Varanasi y el río Ganges. La morada de la vida y la muerte en la India", publicat el 9 de gener de 2015 a *El paso del hombre* [Consultat 05 de juliol 2018]

En el budisme, el lloc per excel·lència és Bodh Gaya, l'indret on Siddharta Gautama, el principal referent de la cultura i la religió budista, va tenir la seva gran il·luminació, també anomenada *nirvana*, per a convertir-se, més endavant, en Buda. En aquesta ciutat, s'hi troba el temple *Mahabodhi*, on es troba l'arbre sota el qual Siddharta Gautama realitzava les seves oracions, i en el qual, després de molts dies

Fotografia 4: Bodh Gaya, Índia

d'intensa meditació i pregària, va assolir el *nirvana*.

En l'actualitat i gràcies a aquest fet, la ciutat, situada en un dels estats més pobres de l'Índia, té grans quantitats de peregrinacions. El temple Mahabodhi ofereix moltes opcions de meditació i peregrinació.

Al matí, milers d'habitants o visitants de la ciutat, s'hi reuneixen per a dur a terme oracions. Un dels rituals que s'hi fan són les més de mil prostracions davant la figura de Buda, a l'interior del temple. A la nit, en el temple, s'hi reciten *mantres*, una espècie d'oracions que els hindús reciten per a desenvolupar-se espiritualment. Mentrestant, les persones que volen acostar-s'hi, poden tocar la figura del Buda, a la qual rodegen una sèrie de pilars que en bloquegen l'accés directe.

La ciutat, com s'ha comentat, se situa entre les més pobres de l'Índia, quelcom que s'evidencia en fer la separació de la ciutat en sí i la zona dels temples, la qual és més rica. El fet que Siddharta Gautama assolís la il·luminació sota l'arbre més important, en l'actualitat, del temple, va donar gran importància a tota la zona, però no a la ciutat. Encara ara, la ciutat recorre a mètodes tradicionals com les espelmes per a veure-hi, quelcom que substitueix l'electricitat, etc.

En definitiva, una il·luminació es tracta d'una adquisició de coneixement gràcies a intervenció divina, quelcom que va donar gran importància a una part de la ciutat, ja que Siddharta Gautama, a través dels seus ensenyaments, va fundar el que ara s'anomena la religió budista.

2. La fe

La fe és definida com la virtut de confiar en alguna cosa sense necessitat de disposar de cap tipus de prova o mètode científic per a demostrar la veracitat d'allò en què es confia. Aquest mot prové del llatí *fides*, i ens ha donat paraules com *fidelitat* o *fideisme*. La fe es vincula en molts casos amb la religió, tal i com s'ha mencionat en la introducció d'aquest treball. Tot i que la base de les religions és la fe, el terme en el seu significat pur, no ha d'anar vinculat amb la religió, ja que algú pot tenir fe en qualsevol cosa, força o persona.

No obstant això, moltes persones creuen que la fe consisteix, tan sols, en creure en allò que no es pot veure. Tot i això, la fe és molt més que aquesta definició. La fe és, així doncs, la certesa d'allò que s'espera i la convicció d'allò que no es veu. Aquesta va relacionada amb la dimensió espiritual de l'ésser humà, ja que, en certa manera, es confia en l'invisible i en allò espiritual. En l'àmbit religiós, la fe té acte de presència en el moment en que encomanem una oració a la divinitat pertanyent, perquè ens doni o ens correspongui com volem. En el moment que som correspostos, la fe deixa de tenir un paper protagonista perquè ja hem estat satisfets amb el que volíem.

Moltes persones practicants, siguin de la religió que siguin, han tingut conflictes i crisis amb el concepte *fe*, ja que molt d'ells creuen que tenir fe és tan sols creure en el que no es veu, i esperar una resposta de Déu sense moure's, sense esforçar-se en el que de debò volen aconseguir. Per sort o per desgràcia, no podem aconseguir allò impossible sense abans haver intentat treballar en el que sí que és possible. És per aquest motiu que moltes persones han perdut la fe: per no haver rebut el que anhelaven però que, per contra, no han mostrat cap interès en aconseguir-ho per ells mateixos. També es diu que pot donar-se la situació que una persona hagi fet esforços immensos per aconseguir el que vol, però que no hagi rebut els fruits del seu treball. Això pot significar que no s'ha treballat suficientment o que el desitjat no li convé a la persona que ho demana, i és per això que no se li ha concedit la petició.

Tot això, és molt abstracte i no consta de fonament científic, i les noves tècniques avancen molt ràpidament, motiu pel qual cada vegada hi ha més gent

que prefereix creure que l'home és capaç d'aconseguir el que vol, per molt impossible que sigui, sense la necessitat de tenir fe en un Déu l'existència del qual no s'ha demostrat científicament. D'això es tracta la fe en l'àmbit religiós: treballar dur pel que es desitja i confiar que es compta sempre amb l'ajuda de Déu, un Déu que estima tothom sense excepció i gràcies el qual concebem la vida, sense necessitat de dur a terme comprovacions científiques per demostrar-ne l'existència. Aquesta és la fe que tot creient hauria de tenir, sigui cristià, musulmà, hindú o jueu, entre altres.

Totes les religions tenen una comunitat de fidels, els quals estableixen forts llaços espirituals entre ells.

2.1. LA FE: I ARA QUÈ?

Com s'ha fet constar en la introducció, la fe no només es manifesta d'una manera, i no només es pot tenir fe en una sola cosa. La fe va molt més enllà del que les paraules poden explicar, i hi ha diferents graus de fe, així com diverses maneres de tenir-la, el qual depèn de cada persona. Hi ha diversos factors que influeixen en el grau de fe de les persones, que solen estar lligats als moments personals que aquestes estiguin vivint. A tall d'exemple, quan algú està passant un mal moment personal, molts cops sent la necessitat d'aferrar-se a alguna cosa i, quan no li queda res més, la religió és propensa a ser una de les doctrines a les quals se sol recórrer. Aquesta, sigui quina sigui, exposa uns ideals i uns missatges que atrauen a les persones, ja que pretenen donar explicació als fenòmens sobrenaturals o a l'existència d'algun ésser superior, a part de retre-hi culte. És per això, que les religions persisteixen en el món, ja que ajuden a aferrar-se a un ésser superior o a quelcom abstracte del qual no s'ha comprovat l'existència, però tampoc s'ha negat mai, ja que no hi ha una base científica que ho faci. Tot i això, cada vegada hi ha menys fidels a una religió o a una creença, perquè, tot i que sigui necessari creure en alguna cosa per al propi sentit de la vida, les persones prefereixen cada vegada més creure en alguna cosa que tingui una base científica i que, per tant, es pugui demostrar i ja no necessiti aquesta fe que requereixen altres tipus de coses que

no s'han raonat de forma científica. Com va dir Sant Agustí d'Hipona, “fe és creure en allò que no es veu; i la recompensa és veure allò que un creu.”⁹

2.2. DICHÓTOMOS; FE I CREURE

Ara bé, és el mateix tenir fe que creure en alguna cosa? La resposta és, tot i que per moltes persones signifiqui el mateix, que no. No és el mateix creure en quelcom que tenir-hi fe, ja que la fe no és una creença. Nicolás Pérez, professor de filosofia i epistemologia a la Universidad Católica de Santiago del Estero, afirma que “donde hay conocimiento no hay creencia, donde hay creencia hay buenas razones, y donde hay fe, donde hay fe no hay nada”.¹⁰ La gran diferència entre creure i tenir fe, és el fet que creiem en alguna cosa quan tenim motius per fer-ho, però sobre tenir fe és tot el contrari, ja que tenir fe és acceptar alguna afirmació sense tenir-ne cap motiu, prova o comprovació. La gran diferència entre creure i tenir fe és, bàsicament, els elements que ens porten a creure en alguna cosa o a tenir-ne fe. Per exemple, si una persona tingués uns motius per creure en el seu Déu, com podrien ser miracles o profetes enviats per el Déu de cada religió en l'actualitat, hi estaríem creient, perquè tenim uns motius i unes condicions que fan que sigui més creïble del que parlem. La realitat, però, és que no s'ha produït cap miracle ni hi ha enviats ni profetes procedents de Déu, per tant no podem creure basant-nos en uns fets, sinó que hem de creure per veure, i d'això se'n diu tenir fe: no tenir raons físiques per creure en l'existència d'una força sobrenatural i, malgrat tot, fer-ho. Søren Aabye Kierkegaard, filòsof, polític i teòleg del segle XX, considerat el pare de l'existencialisme, doctrina filosòfica que parla de la condició de l'existència humana, sentència: “Tener fe es ir en contra de las buenas razones, es dar un salto absurdo en el vacío confiando en Dios.”¹¹ El mateix passa amb les lleis. No es pot creure en la llei de la gravetat o en la segona llei de Newton, bàsicament perquè, darrere d'això, hi ha un coneixement i un estudi. No es creu en alguna cosa ja demostrada, perquè ja hi ha un coneixement, sinó que es creu en quelcom perquè hi ha uns indicis que mostren que és possible l'existència

⁹ D'HIPONA, Sant Agustí “Blog dins teu: Frases per reflexionar” a eduquemcaminant.blogspot.com [Consultat 10 juliol 2018, 19:22]

¹⁰ PÉREZ, Nicolás “Tener fe no es creer” a DrGen.com.ar [Consultat 17 juliol 2018, 18:08]

¹¹ KIERKEGAARD, Søren Aabye “Tener fe no es creer” a DrGen.com.ar [Consultat 17 juliol 2018, 18:08]

d'allò, així com es té fe d'alguna cosa sobre la qual no hi ha indicis que ens ajudin a creure-hi, sinó que en tenim fe per uns motius més personals i espirituals. *"La persona que té fe no creu, el que creu té bones raons per fer-ho, i el que té coneixements, ni creu ni té fe, perquè ja no ho necessita."*¹² La fe és una força que tenim en el nostre interior des del nostre naixement i que moltes vegades és fàcilment confosa amb la creença que puguem tenir d'una religió. Aquesta de vegades fa que no guardem un lloc a la fe en les nostres vides per a practicar-la. La fe és quelcom que resideix en l'ésser humà i que està en les seves mans expressar-la. Es diferencia de creure perquè la fe habita en el cor d'una persona, i és aquesta fe la que, en certa manera, confirma que no creiem, sinó que sabem, ja que el cor sap i la ment creu.

2.3. LA FE, VOLUNTAT, VIRTUT O RESPOSTA

La fe és una virtut que abasta totes les dimensions de l'ésser humà. Una fe que no té perquè ser religiosa, però que, en la seva majoria, està basada en el do i la gràcia d'un esperit superior a nosaltres. La fe és una vivència personal, no se'n pot demanar una prova perquè s'ha de viure. Així doncs i com amb tot, hi ha moments i situacions que ajuden al seu creixement i experiència. La fe té unes característiques que la defineixen tal com és, i consta d'uns elements i unes actituds que tenen les persones que la practiquen.

- Està subjecte a la voluntat, ja sigui divina o del mateix individu, com es pot comprovar en la fe no religiosa.
- S'instrueix i es treballa sempre en la veritat, perquè tothom té fe en alguna cosa, però aquesta s'ha de treballar.
- Va estretament vinculada amb l'amor i la misericòrdia cap algú o alguna cosa.
- Busca o ajuda a trobar una resposta a totes les preguntes que ens envolten, i referma aquesta curiositat. Antón Chéjov, metge, escriptor i dramaturg rus, va sentenciar que *"La fe és una aptitud de l'esperit. És, de fet, un talent: s'hi ha de néixer."*¹³

¹² PÉREZ, Nicolás "Tener fe no es creer" a *DrGen.com.ar* [Consultat 17 juliol 2018, 18:08]

¹³ CHÉJOV, Antón a *BrainyQuotes* [Consultat 17 juliol 2018, 18:23]

3. El misticisme

El misticisme és una experiència en la qual una persona connecta directament amb l'ànima d'una divinitat. Aquest corrent es pot aplicar a religions monoteistes, politeistes i a religions no teistes. Es diferencia de l'ascètica en què aquesta treballa per la perfecció de l'ànima amb diferents mètodes, mentre que el misticisme afegeix l'experiència divina a una ànima purament perfecta mitjançant la relació amb la deïtat pròpia de cada religió. Una persona mística és aquella persona que es pregunta el motiu de tots els misteris de la nostra existència i de l'existència de forces superiors a nosaltres, i que tracta de buscar-ne un motiu, una resposta i un per què. Lawrence Kushner, rabí de la Reforma i erudit a la Residència de la Congregació Emanu-El de San Francisco, Califòrnia: *"Un místico es toda persona que tiene la incipiente sospecha de que detrás de la aparente discordia, discontinuidad, fragmentación y contradicción que nos asalta todos los días subyace una unidad oculta"*.¹⁴ El misticisme es divideix en dos coneguts corrents filosòfics: l'essencialisme i l'empirisme. L'essencialisme és partidari que totes les religions tenen idees en comú. Cada religió, més profundament, té les seves restriccions i ideologies més específiques, però, generalment, l'essencialisme afirma que totes les religions tenen un punt comú d'on sorgeixen totes les creences que hi pugui haver sobre el món en el que vivim. L'empirisme, en canvi, valora i es fixa molt més en les aportacions històries, lingüístiques i culturals de cada religió.

3.1. EL MISTICISME: MÉS ENLLÀ DE LA RELIGIÓ

Fins a quin punt el misticisme es relaciona amb la religió? Doncs bé, com es pot deduir, el misticisme influeix en la religió en tant que millora la relació d'una persona creient amb una veritat superior i una realitat amagada. Gràcies a la pràctica del misticisme, moltes religions es fonamenten amb la relació amb allò espiritual, i moltes religions troben una base en la qual recolzar-se per a explicar el misteri de l'Univers, realment no conegut. Com bé diu el semiòleg

¹⁴ KUSHNER, Lawrence "¿Qué es el misticismo?" a *Pijamasurf* [Consultat 17 juliol 2018, 11:52]

italià Umberto Eco en el seu llibre *El péndulo de Foucault*, “*El misticisme és una forma degradada de contacte amb allò que és diví.*”¹⁵

Ara bé, no només existeix el misticisme religiós, sinó que també hi ha el misticisme no religiós o filosòfic. Aquest consisteix en l'experiència anímica entre l'ésser humà i els seus propis estímuls mitjançant, en aquest cas, la natura. Es tracta de les connexions que una persona sent amb la naturalesa quan hi està en contacte, l'entrada en comunió espiritual amb aquesta.

El misticisme no religiós és més similar a l'espiritualitat, a la qual no es requereix una deïtat superior per practicar-la, ja que les persones que practiquen aquest misticisme tendeixen a no fixar-se en una creença, sinó que en el que creuen és en la naturalesa i en la seva força per a tenir una experiència mística. Es diferencia del misticisme religiós perquè, siguin de la religió que siguin, les persones que tenen una experiència mística amb una divinitat superior no practiquen el misticisme filosòfic, sinó el religiós. “*Así como los hombres han acostumbrado a llamar divina a aquella ciencia que supera la capacidad humana, así también han llamado obra divina u obra de Dios a aquella obra cuya causa es ignorada por el vulgo.*”¹⁶

3.2. EL PAPER DEL MISTICISME EN LA RELIGIÓ

Un altre tipus de misticisme és el pagà, el qual transforma en místic tot allò que existeix, tant objectes com qualsevol altre element natural. Segons el científic Albert Einstein, “*l'experiència més bonica que podem tenir és la del misticisme*”¹⁷. Plotí, un filòsof neoplatònic, va correspondre a aquest tipus de misticisme, i el va seguir i defensar. Plotí, filòsof neoplatònic que va escriure les Ennèades i que va viure entre els anys 204 d.C i 270 d.C. va anomenar-ho com a “*un éxtasis con una perfección tal que ha sido después imitada por los místicos cristianos*”¹⁸ Les religions paganes eren politeistes, i tenien una connexió directa amb la natura, així com la mística filosòfica.

¹⁵ ECO, Umberto “Umberto Eco” a *Puerto de letras* [Consultat 18 juliol 2018, 13:21]

¹⁶ SPINOZA, Baruch “Tratado teológico político”, pàg. 54 a *El amor al conocimiento* [Consultat 23 juliol 2018, 19:20]

¹⁷ EINSTEIN, Albert “Lo que creo” a *La verdad nos hace libres* [Consultat 23 juliol 2018, 21:05]

¹⁸ PLOTÍ, “Misticismo - Unión Inefable del Alma con Dios” a *El ser supremo* [Consultat 25 juliol, 11:39]

El següent tipus de misticisme és el cristià, conegut com l'acte místic entre l'ànima humana amb Déu, només conegut el motiu pel mateix Déu, que ha fet mereixedor de poder establir aquest vincle i connexió amb la persona que ell ha triat. En el cristianisme existeix un acte anomenat *èxtasi*, que consisteix en la il·luminació, és a dir, l'experiència d'allò diví, que es creu que el rep tota persona practicant de la religió que entrega la seva vida per a aquesta, sense incomplir en cap moment alguna premissa. L'èxtasi es manifesta a través de ferides a la pell anomenades *estigmes*, que simbolitzen la crucifixió de Jesús de Natzaret, la figura més representativa del cristianisme. *“Una de las mayores paradojas de la vida mística es ésta: nadie puede penetrar en el más hondo centro de sí mismo y llegar por este centro hasta Dios, si no es capaz de salir enteramente de sí mismo y vaciarse de sí y entregarse a otros en la pureza de un abnegado amor.”*¹⁹

Una altra doctrina mística que podem trobar és el de la religió islàmica, anomenat també *sufisme*. El sufisme és definit molt sovint com una via que es basa essencialment en l'exemple del Profeta Mahoma i de les persones que es dedicaven intensament a la pregària. Aquestes bases eren, entre altres, un estat d'acció de sinceritat basat també en l'*Alcorà*, així com un estat de contemplació i oració perpetus.

Una altra és la mística budista, una de les quals no consta d'un requeriment a ser religiós; simplement espiritual. En aquesta doctrina s'evadeix el propi *jo*, ja que no existeix, i s'estableix contacte amb l'univers sense la necessitat d'haver-hi una divinitat pel mig. El misticisme budista busca la interioritat mitjançant el silenci i la reflexió. Un concepte d'aquesta doctrina és el *nirvana*, que consisteix en l'alliberament de tota càrrega que es defineix com un estat de perfecció. El budisme és una religió que no s'ha considerat atea, perquè no afirma l'existència de cap Déu, però tampoc la nega.

¹⁹ MERTON, Thomas “Semillas de contemplación” [Consultat 25 juliol 2018, 13:55]

4. De la religió al fet religiós

La religió és fet que va aparèixer als principis de la humanitat i que ha perdurat per molts segles fins a actualment, que se'n té una diferent perspectiva, però s'hi continua creient. Independentment de les opinions que pugui rebre la religió, siguin positives o negatives, hi ha un fet real i inamovible: la religió és el fonament de la nostra societat actual. Aquesta afirmació es basa en que, sense la religió, la societat no seria, de cap de les maneres, tal i com és en l'actualitat. Des de les primeres tribus que van existir que s'empren rituals i cerimònies cap a una o més divinitats, per la inquietud present en la humanitat sobre l'existència d'una presència superior a nosaltres.

La definició que ens ofereix l'IEC sobre la religió és aquesta: *“Conjunt de creences i pràctiques que vinculen una persona o un grup amb el que es reconeix com a sagrat i que generalment s'identifica amb un o diversos déus.”*

I és que la religió es fonamenta en l'existència d'alguna cosa de bondat infinita superior a la humanitat. Segons Immanuel Kant, *“només hi ha una religió verdadera, però hi poden haver molts tipus de fe”*²⁰.

El fet religiós és present en la vida de cada una de les persones que existim, ja que estem marcats en el nostre constant dia a dia per celebracions religioses. Un exemple serien, als països seguidors del cristianisme, els dies festius del calendari escolar que trobem gràcies a la religió i els seus dies commemoratius. Un altre exemple, i no concretament sobre la religió cristiana, seria l'exemple de la cultura que ens ofereix una religió, sigui la que sigui. Tanmateix, *“el coneixement de les religions permet – com diu Mahatma Gandhi – destruir les barreres que les separen.”*²¹

Troblem un clar representant en l'arquitectura, la pintura o la literatura que ens han arribat de segles enrere, on la religió era la força que feia girar el món.

En el fet religiós trobem elements com el misticisme, ja comentat abans, que va lligat amb el misteri de l'existència d'aquest Déu en el que creuen les religions monoteistes, i els altres déus en els que creuen les religions politeistes. Quan

²⁰ KANT, Immanuel “Citas y proverbios” [Consultat 18 juliol 2018, 19:07]

²¹ GHANDI, Mahatma “Índia i Catalunya” a *blogspot.com* [Consultat 18 de juliol, 20:30]

ens volem referir a la divinitat en la que creu una religió, no sabem ben bé quins noms utilitzar per referir-la. De vegades utilitzem la paraula *Déu*, de vegades *deïtat*, *divinitat*, *força superior*, *ésser transcendent*, etc. Tot i això, els factors que ens fan tirar enrere a l'hora de definir-lo és la seva grandesa, el desconeixement del seu inabastable poder, i el fet de no trobar les paraules adequades per descriure'l. Per a la religió cristiana, aquest ésser és anomenat Déu; per a la islàmica, Al·là; per a la budista, l'Absolut; per a la judaica, Yahvé, etc. Segons Aristòtil, *"si l'esperit és un atribut diví, una existència conforme a l'esperit serà realment divina."*²²

4.1. ALLÒ SAGRAT

Moltes vegades, quan parlem de quelcom sagrat, de la mateixa manera que quan parlem de la fe, ens ve al cap la religió. En aquest cas, allò sagrat juga un paper molt important en la religió, de la mateixa manera que la religió és la més viva representació del sagrat. En una definició per a allò sagrat, podríem dir que és quelcom que mereix un respecte i veneració, o que, simplement, no se li pot faltar el respecte ni ser ofès.

En una religió, allò sagrat és entès com alguna cosa que pertany inequívoca i únicament a la divinitat pròpia d'aquesta i, per tant, té una superioritat clara sobre l'ésser humà. Per exemple, en la religió cristiana, el calze – l'objecte on posen el vi, que simula la sang de Jesucrist – és un objecte sagrat, així com la patena – l'objecte on posen el pa, que simula el cos de Jesucrist. De la mateixa manera que hi ha objectes sagrats, també podem trobar llocs sagrats, com les esglésies.

En la religió musulmana, el principal objecte sagrat i que, per tant, mereix un cert respecte per part dels musulmans, és l'Alcorà, el llibre on es recullen les escriptures i normes, entre altres coses, de la seva religió. Un lloc sagrat de l'islam és, com ja hem comentat quan parlàvem de les religions, La Meca, el lloc on es dirigeixen totes les pregàries i oracions dels musulmans.

En el budisme, no adoren a cap divinitat, motiu pel qual no es parla tant d'allò sagrat, malgrat que sí que recolzen el respecte per a tot i tothom: persones,

²² PUNTO ROJO LIBROS: *Cito-Logía* d'Eduardo Palomo, pàg. 120 [Consultat 24 juliol 2018, 17:10]

animals, etc. El que s'utilitza en els rituals budistes és l'encens, però no és sagrat, ja que ells no en parlen. Amb els llocs passa el mateix, ja que, per exemple, els temples, són dignes de veneració i respecte però no els consideren essencialment sagrats.

En l'hinduisme, per exemple, tenen un respecte immens per les vaques: les consideren sagrades, perquè donen aliment i perquè representen la Mare Terra. Com en el budisme, l'encens té gran importància i, en aquest cas, és considerat sagrat. El lloc sagrat de l'hinduisme també ha estat comentat en apartats anteriors: el riu Ganges. Simbolitza renovació i purificació.

En totes les religions, en definitiva, s'ha intentat representar allò sagrat mitjançant l'art, i una manera de fer present en la societat el fet religiós ha estat a través de la música, de la pintura, de l'arquitectura, etc. De fet, molts autors reconeguts en l'actualitat, es van inspirar en el seu temps en la religió per a dur a terme les seves obres.

4.2. ALLÒ PROFÀ

Allò profà, al contrari que allò sagrat, no forma part de la religió ni requereix un respecte. Més aviat es diu que allò profà és allò que no mostra respecte vers la religió, i que s'allunya de l'espiritualitat de l'ésser humà. Allò profà és molt més terrenal, i no només s'anomena terrenal a quelcom determinat, sinó que hi ha diferents coses que es poden arribar a considerar profanes: la música, per exemple. La música profana és considerada aquella que no parla de la religió o la que, en alguns extrems, la ofèn.

El mateix succeeix amb la pintura i l'escultura, també esmentats anteriorment: cada religió té els seus ideals i les seves creences, així com unes permissions o prohibicions vers la representació d'allò que és seu en forma d'art.

En el cristianisme, a tall d'exemple, permet representar la seva divinitat en forma humana. La forma com Déu és representat pels cristians sol ser un home amb cabells llargs i barba, sovint vestit amb una túnica blanca i descalç. Si aquesta religió, pel motiu que fos, prohibís que es fessin representacions de Déu, seria un acte profà fer-ho.

En l'islam, en contrast amb el cristianisme, no és permès representar la seva divinitat, ja que es considera que Al·là consta de tanta grandesa que no té ni cos ni forma, i es considera una falta de respecte enorme representar-lo, ni en pintura, ni en escultura, ni en qualsevol altre tipus d'art que pugui donar una imatge del déu musulmà: no se'n permet cap tipus de representació.

L'hinduisme, pel fet de ser una religió politeista, té una representació ja establerta per a cadascun dels seus déus, per tan no es considera un acte profà representar-los, però el que sí que és considerat un acte profà, a més d'irreverent, és fer-ne burla, com a gairebé totes les religions. Aquesta religió té tres divinitats, anomenades *Brahma*, *Visnú* y *Siva*, les tres representades per dones, que signifiquen creació, conservació i destrucció del món.

El budisme, finalment, s'ha fet constar que no adora cap divinitat, però, tot i això, té com a major exponent a *Buddha*, i ja en té la representació feta. Aquesta religió no creu ni fa cap tipus de referència a éssers transcendents, per tant, en aquest aspecte, no es podrien cometre accions profanes. No obstant, allò profà per part dels seus seguidors, és descuidar la seva vida espiritual i dedicar-se a una rutina més terrenal. En aquests casos, el karma en el que ells creuen és el responsable de castigar conseqüentment.

“Profà” significa, literalment, no sagrat. Allò profà equival, en ocasions, a una irreverència vers allò sagrat, motiu pel qual són termes tan estretament lligats però, no obstant, completament oposats. Les persones creients, són capaces de contemplar la realitat com a quelcom sagrat; les no creients, al contrari.

4.3. CONCEPCIÓ DEL FET RELIGIÓS

Com bé dèiem, tenim constància de l'existència de diverses religions i doctrines, les quals es diferencien per les seves variades característiques, cerimònies, normes, celebracions, etc. Aquestes religions, però, es diferencien especialment per les diferents maneres que té cada una d'entendre la religió en el seu significat més genèric i els seus matisos.

Començaré parlant de les similituds entre les religions. I és que les religions tenen moltes diferències, però totes tenen la mateixa base i es qüestionen el

per què de l'existència de moltes coses que ens envolten. Les religions tenen coses en comú, i són les següents:

1. Les creences i les doctrines → NO estem parlant del mateix tipus de creences i mètodes utilitzats, però sí que totes les religions es basen en alguna cosa en la que creure per poder dur-la a terme i que avanci.
2. Restriccions → Les restriccions imposades per cada religió són considerades pecats si es violen, i estan creades de manera que tothom pugui dur una vida correcta.
3. Ritus i celebracions → Tota religió té unes festivitats per celebrar algun fet ocorregut en un passat corresponent a la religió i té cerimònies per dur a terme aquestes celebracions.
4. Espais sagrats → Les religions tenen espais sagrats on duen a terme celebracions o rituals d'aquesta.
5. Llibre o llibres sagrats → Així com les restriccions, les religions consten de llibres on hi ha les explicacions dels rituals, les normes, els fets característics de cada religió ocorreguts antigament, els consells de vida, etc.
6. Qüestions → Com a éssers humans, pertanyem a una ètnia en la que tots raonem i ens preguntem moltes coses que, la religió, d'una banda més metafísica i simbòlica, intenta resoldre.
7. Mediadors → Totes les religions tenen persones que representen les divinitats pertanyents a cadascuna, i transmeten el missatge d'aquestes divinitats, mitjançant les escriptures del llarg de la història.

En la religió trobem diferents visions de les persones que tenen diferents maneres de correspondre-hi. Els estudis han classificat les respostes de cada persona en quatre tipus: la resposta atea, la resposta agnòstica, la resposta indiferent i la resposta religiosa.

La resposta atea és la que empren les persones que neguen l'existència de quelcom que té un poder superior al nostre, ja sigui perquè no han viscut cap experiència que els hagin fet qüestionar-s'ho, o per què prefereixen creure en el que la ciència ha demostrat, i no creure en el que no ha demostrat. Són tantes les raons que pot oferir la resposta atea, que no se'n sap mai amb certesa el motiu i tampoc n'hi ha un d'establert, ja que depèn de cadascú.

La resposta agnòstica, és la que donen les persones que prefereixen no posicionar-se ni donar la raó a la religió, ni a la ciència. Són persones que es pregunten l'origen del que veiem durant el nostre dia a dia i n'intenten buscar la resposta al marge de qualsevol divinitat, ja que el fet que una deïtat tan gran pugui existir no ho creuen abastable per a la ment humana; tenen, per tant, la preferència de ni afirmar ni negar l'existència d'una força superior a nosaltres a la qual anomenem Déu.

La resposta indiferent és molt freqüent en la nostra societat, ja que moltes de les persones amb les quals tenim contacte cada dia, no es preocupen per l'existència de quelcom que resolgui els dubtes que tenim, ja que ells mostren indiferència davant d'aquests. Viuen despreocupats de quin pugui ser l'origen de tot això i, en el cas que els preocupés, no trobarien la religió com un dels llocs on recolzar-se, ja que viuen apartats de Déu i la religió, perquè no senten la necessitat de buscar una resposta urgent a tots els misteris que ens ofereix l'Univers.

La resposta religiosa, per últim, és la resposta que donen les persones seguidores d'una religió, a la qual es recolzen per respondre les inquietuds que ens rodegen. La població que ofereix aquesta resposta, que ha disminuït notablement les últimes dècades, troba el sentit de l'existència en una divinitat creadora de tot el que hi ha, a la qual es pot accedir mitjançant el misticisme i l'espiritualitat. La religió és, moltes vegades, quelcom al que molta gent que no té res més s'aferra per contestar les inquietuds que li sorgeixen sobre la seva existència i sobre la seva relació amb el món i amb les persones.

En el nostre món hi ha moltes religions, que poden ser monoteistes, politeistes, místiques, profètiques, etc. A continuació explicaré les religions que pot ser interessant conèixer en aquest treball, ja que en moltes ocasions en sabem molt poques coses i formen part del nostre dia a dia.

Judaisme

El judaisme és la religió dels jueus, i una de les religions monoteistes més antigues que existeixen. El judaisme ha donat la base a moltes religions que són, actualment, més conegudes. L'origen de la religió islàmica, per exemple, hi està relacionada en l'origen per mitjà del personatge *Abraham*, present en

les dues doctrines. Aquesta religió té, com totes, uns trets característics que fan que siguem capaços de distingir-la d'altres religions. Són aquestes:

Fotografia 5: Símbol del judaisme

- ❖ És una religió monoteïsta que presenta un Déu omnipotent i, alhora, omniscient, que ha creat tot el que existeix i al qual s'ha d'adorar perquè, com diu la Torà, és un Déu perfecte que es preocupa i estima la humanitat.
- ❖ Existeix el concepte que Déu no ha de ser representat en cap imatge, segons diu el segon dels Deu manaments, i els jueus no poden adorar imatges de la divinitat.

Els punts principals de la doctrina jueva són els següents:

- Déu és l'únic i el creador de l'Univers
- Déu és omnipotent i omniscient
- Déu és etern i no està personificat
- Les oracions són únicament oferides a Déu
- La Bíblia hebrea neix d'una revelació divina
- Les explicacions profètiques són certes i Moisès és el profeta més important
- La Torà és el text principal del judaisme
- Déu recompensa als que l'obeeixen i castiga els que el traïen
- Déu és el que escull el poble jueu i hi fa un pacte únic
- Vindrà un messià, que alliberarà el poble jueu, al que han d'esperar vetllant.
- L'ànima és pura en néixer

Cristianisme

El cristianisme és la religió majoritària en la major part dels continents. És monoteïsta i està basada en els ensenyaments que *Jesús de Natzaret* ens va transmetre, i que es troben al Nou Testament de la Bíblia, el llibre sagrat del cristianisme. Aquesta religió va tenir inici com a secta del judaisme, però va

anar creixent ràpidament en nombre de creients practicants fins que es va convertir en la religió que predominava a l'Imperi Romà. Jesús de Natzaret és la figura representativa del cristianisme, i és el messies profetitzat en les escriptures de l'Antic Testament. La

doctrina cristiana afirma el següent:

Fotografia 6: Símbol del cristianisme

- ❖ Déu és una trinitat, és a dir, un ésser que és, a la vegada, tres persones: Pare, Fill i Esperit Sant
- ❖ Jesús de Natzaret és Déu i és humà, i és el Messies esperat pels jueus
- ❖ Maria, la mare de Jesús, va concebre'l per mitjà de la intercessió de l'Esperit Sant, essent verge
- ❖ Jesús és innocent de pecat i amb la seva resurrecció els creients són perdonats i reconciliats amb Déu
- ❖ Per mitjà de la fe els creients reben l'Esperit Sant
- ❖ Jesús retornarà corporalment a la Terra per jutjar la humanitat i portar els que en són mereixedors, a la presència de Déu.

El cristianisme consta de set sagraments, presents tant en la religió ortodoxa com catòlica: baptisme, confirmació, eucaristia, penitència, ordre sacerdotal, matrimoni i unció dels malalts.

Islam

L'islam és una religió monoteïsta abrahàmica que afirma que Al·là, el nom que rep el seu Déu, és un i és el creador de tot. Els seguidors d'aquesta religió, generalment musulmans, creuen que Déu va enviar un missatge al profeta Mahoma mitjançant l'arcàngel Gabriel. Aquest missatge va quedar plasmat en l'Alcorà, el seu llibre sagrat. La finalitat de la vida, d'acord amb el pensament d'aquesta religió, és sotmetre's a Déu i viure-hi d'acord per obtenir la salvació. L'islam té moltes característiques, algunes com:

Fotografia 7: Símbol de l'islam

- ❖ L'Alcorà, el llibre sagrat dels musulmans, té 114 capítols i està dividit en 2 parts: les predicacions de Mahoma a Medina i les predicacions de Mahoma a La Meca.

- ❖ El dejuni és molt important en la religió musulmana, i es duu a terme durant el *Ramadà*, que cau el novè mes del calendari musulmà, i és un període on han d'estar en dejuni que abarca el període de temps que va des de la sortida fins a la posta de sol.
- ❖ Les cerimònies més importants de l'islam són el naixement, el matrimoni i la mort.
- ❖ Al·là (Allah en àrab) és el creador de totes les coses i l'únic Déu suprem i verdader.

En l'islam hi ha, com en totes les religions, uns pilars de fe essencials que tot bon seguidor de la religió ha de complir:

- Acceptar la *shahada*, la declaració de fe escrita per Mahoma com a missatge de Déu
- Resar diàriament a Déu en direcció a la Meca
- Actuar caritativament
- Dejunar
- Peregrinar a la Meca
- Buscar la fe, interior o exteriorment. Això s'anomena *yihad*.

Hinduisme

L'hinduisme és un conjunt de creences, pràctiques espirituals i escriptures presents a l'Índia. Aquesta doctrina té 1.000 milions de practicants, el 96% dels quals resideixen a l'Índia, el lloc d'origen. En el seu inici, van sorgir diferents visions o escoles de l'hinduisme anomenades *darxanes*. En aquestes es practicava la contemplació i veneració a una deïtat.

Fotografia 8: Símbol de l'hinduisme

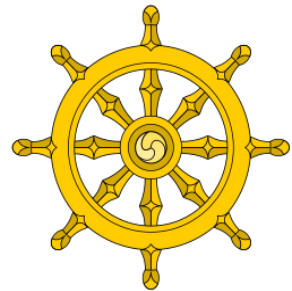
Entre les *darxanes* més importants en destaquen sis:

- *Vedanta*: És el camí més utilitzat i practicat actualment a l'Índia
- *Ioga*: Escola popular que s'encarrega més dels aspectes més físics de les postures.
- *Samkhya*: És l'escola més antiga que s'encarrega de descriure les característiques de l'existència.

- *Purva Mimamsa*: És l'escola que considera les accions ètiques com la força que determina l'aspecte del món.
- *Nyaya*: És una escola filosòfica que ha esdevingut un sistema dedicat a la metafísica.
- *Vaisheshika*: Escola que reflexiona sobre les diferències entre les coses.

Budisme

El budisme és una doctrina filosòfica oriental que es basa en l'ensenyament de *Siddharta Gautama*, altrament conegut com a *Buddha*, el mestre espiritual de la regió nord-est del subcontinent indi. Més endavant, una branca del budisme va esdevenir un sistema religiós. El budisme té dos esdeveniments clau en aquesta doctrina que s'anomenen *samsara* i *nirvana*. El

Fotografia 9: Símbol del budisme

samsara és una espècie de reencarnació proposada per Buda, de la qual només et pots alliberar arribant al *nirvana*.

Quan algú assoleix el nirvana, atura el procés infinit de reencarnació i obté la saviesa més gran. El budisme no segueix cap Déu, però segueix els ensenyaments que Buda els transmetia. El símbol d'aquesta doctrina és una roda que simbolitza els 8 camins que ha de seguir tot bon budista.

Segons diversos estudis, una mica més de 2.000 milions de persones, una tercera part de la població mundial, professa el cristianisme que creix anualment un 1,4%; uns 1.200 milions, una cinquena part són musulmans, que creix un 2% anual; i, en tercer lloc, l'hinduisme representa quasi el 14% de la població mundial. Molt lluny queda el budisme, professat per 360 milions de persones, gairebé el 6% de la població, seguida per les religions indígenes practicades per un 4%.

5. La filosofia

La filosofia és definida com una ciència que busca, mitjançant la raó, la resposta a les preguntes que ens envolten, ja siguin existencials, mentals, morals, cognitives, etc. Per respondre aquestes qüestions, la filosofia s'allunya de tota influència espiritual i es basa en el coneixement, en l'observació i en l'experimentació. Aristòtil defineix la filosofia com "la manera d'accedir al coneixement". La filosofia deixa de ser filosofia quan es troba una resposta a les incògnites plantejades. En aquest moment, per tant, passa a ser ciència en la seva representació pròpia. Tot el que ara coneixem com a ciència (física, química, biologia, matemàtiques, etc) va tenir el seu inici com a filosofia, fins que es van anar separant en trobar mètodes científics per resoldre'n les preguntes.

La filosofia neix al segle VI a.C. a Grècia, a partir d'un intercanvi d'idees en països on el comerç marítim estava més desenvolupat. El que va convertir els antics grecs en veritables filòsofs va ser la seva inquietud i necessitat de trobar una explicació científica al món en el qual vivien. Filòsofs com *Tales*, *Pitàgores* o *Heràclit* van ser dels primers les idees dels quals van ser recollides per escrit. La filosofia, a partir de llavors, ha anat desenvolupant una sèrie de qüestions que s'han anat classificant, amb el temps, en grups, segons el tema o estudi que intenten tractar.

5.1. TRETS DIFERENCIADORS DE LA FILOSOFIA I RELIGIÓ

La filosofia i la religió van estar considerades el mateix durant molts anys. Al pas del temps, però, es van reconèixer com a diferents. La principal característica que les diferencia és la intervenció divina en la religió, que no trobem en la filosofia. Estem d'acord en que tots dos corrents busquen respondre preguntes existencials i d'altres tipus mitjançant la raó. Tot i això, en la religió trobem una divinitat que la filosofia no necessita.

Per a la religió, existeix una veritat absoluta que és la divinitat a la que es dedica un culte, mentre que per a la filosofia, no existeix una veritat absoluta, ja que es classifiquen en veritats relatives.

D'altra banda, el concepte fe no és exclusiu de la religió: en la filosofia també podem parlar de fe. No obstant, no parlem de la mateixa fe, perquè la religió confia en la divinitat a la que li ret culte per respondre aquestes preguntes i trobar solució a aquestes incògnites, però la filosofia confia en l'experimentació i la ciència. La fe en una divinitat té com a fonament la revelació d'aquesta, però no només això, sinó la obediència a la seva autoritat. La fe religiosa no té la necessitat d'obtenir proves que demostrin allò en què es confia; la fe filosòfica, sí.

Per a exemplificar-ho, només cal fixar-se en el llenguatge: en la fe religiosa es diu "jo crec en...", que vol dir que es posa confiança en una persona, divinitat o quelcom general, mentre que en la filosòfica es diu "jo crec que...", en base a allò que és real però que encara no se n'ha demostrat l'existència.

Amb tot, la creença i la fe no és el mateix. Daniel Closa, doctor en biologia i investigador del CSIC a l'Institut d'Investigacions Biomèdiques de Barcelona, assegura que *"El sentiment religiós acompanya als humans des de l'alba de la humanitat i va omplir tot el coneixement durant molts mil·lennis. La filosofia va venir després i va ser un intent seriós d'interpretar i entendre el món que ens envoltava."*²³ El filòsof, creu, és a dir, busca proves de la seva fe a través de l'experiència i els fets. La persona que practica una religió, té fe en la divinitat de la religió i en té prou amb els profetes i testimonis.

En la filosofia existeix una branca, tot i no ser de les principals, que explica la religió i la diferencia de la filosofia en sí, ja que la religió es planteja unes preguntes que la filosofia també es planteja. El fet que canvia és la manera com intenta respondre-les cada disciplina, que ja ho hem comentat.

Una altra diferència entre la religió i la filosofia és els rituals. En les religions es practiquen rituals per establir una connexió i un vincle entre l'individu i la divinitat. En la filosofia no comptem amb rituals perquè no necessitem posar-nos en contacte amb cap divinitat, ja que la filosofia creu en allò real i no en allò sobrenatural, com fan les religions. És per aquest motiu que en la religió, la fe en una divinitat superior juga un paper tan important.

²³ CLOSA, Daniel "Religió, filosofia i ciència" a *Ara.cat* [Consultat 30 juliol 2015, 9:45]

La filosofia es divideix en dos corrents: el materialista, que engloba tot allò que es pot veure, i l'idealista, que engloba tot allò que no es pot palpar. La base de la religió té lloc en aquest corrent, i és per això que la religió i la filosofia van agafades de la mà.

La religió i la filosofia han existit sempre, tot i que la filosofia va tardar més temps en ser reconeguda com al que avui anomenem pròpiament *filosofia*, ja que la preocupació de l'ésser humà per conèixer els seus orígens ha existit des de sempre. Abans d'anomenar-ho filosofia, la humanitat relacionava totes aquestes qüestions sense resposta a les religions, que continuen vigents avui dia tot i que cada vegada té menys fidels gràcies a les noves tecnologies que permeten demostrar científicament coses que abans no es podien verificar i que, per tant, pertanyien a una divinitat que seguia la religió.

5.1.1. FILOSOFIA V/S RELIGIÓ

La resposta a la pregunta que moltes persones ja ni es fan perquè ho donen per fet, és que no. La religió no s'oposa a la filosofia ni la filosofia a la religió; més aviat es complementen. Evidentment, la religió consta d'unes creences que la filosofia no comparteix, però no per aquest motiu ha de voler dir que ja s'oposen. Tal com diu Closa en un dels seus articles, *"la filosofia ens ensenya com fer les preguntes, la ciència ens permet trobar respostes i la religió (o si voleu, l'espiritualitat) dona sentit a la vida."*²⁴

Alguns filòsofs que parlaven de l'existència d'una divinitat eren *Spinoza*, o *sant Tomàs d'Aquino*, entre altres. Aquests filòsofs eren forts creients en la fe, i creien en els significats ocults de la religió i en les seves pràctiques que ajudaven a l'home a comprendre's a ell mateix i a la veritat de la vida molt millor que algú que no tenia religió o creença.

La filosofia en general és l'investigació racional de la veritat, mentre que la religió sovint fa el mateix tipus de reivindicacions de la veritat, però no pretén basar-la en la raó, sinó que es basa en altres coses com la fe. La diferència clau entre els dos conceptes és que estan situats epistemològicament en posicions diferents: la filosofia té un sistema de principis lògics per arribar a

²⁴ CLOSA, Daniel "Religió, filosofia i ciència" a *Ara.cat* [Consultat 30 juliol 2015, 9:45]

conclusions, mentre que moltes religions, com el cristianisme, permeten altres fonts de coneixement, com ara la fe.

Com a explicació més general, la religió es refereix a tot el que està relacionat amb una causa i un extrem, mentre que la filosofia tracta de coses diferents en relació amb cap causa i amb finalitats diferents.

La finalitat de la religió és l'obtenció de la Veritat, també coneguda com a Cel, Paradís, quelcom que es relaciona amb l'home mitjançant oracions, rituals i creences. La filosofia, d'altra banda, té molts mitjans i cap fi. La relació entre l'home i cadascun dels extrems en la recerca de l'home per ells pot ser religiosa, però ja que els mitjans poden diferir i no existeix cap fi comú per a tots, com en la religió, la filosofia no és religió, quelcom que no significa que la religió s'oposi a la filosofia. No necessàriament un filòsof deixa de ser seguidor d'una religió, al contrari, trobem casos com Sant Agustí d'Hipona, un sacerdot que es va dedicar a la filosofia per arribar a conclusions en la seva creença. Segons ell, "*nadie niega a Dios, sino aquel a quien le conviene que Dios no exista.*"²⁵

5.2. LA RELIGIÓ EN LA HISTÒRIA DE LA FILOSOFIA

En la història de la filosofia, hem anat trobant filòsofs que han defensat la religió i les seves idees, com sant Tomàs d'Aquino; també hi ha hagut filòsofs que han criticat la religió, alguns de manera ferotge, com Friedrich Nietzsche. No cal oblidar, no obstant això, que els filòsofs són pensadors que expressen la seva opinió mitjançant arguments sòlids, influint en el pensament de més o menys persones, el que no vol dir, necessàriament, que tinguin raó o que no en tinguin.

Friedrich Nietzsche va ser un filòsof que es va manifestar com a ateu i que va fer crítiques importants i molt influents a la religió, específicament al cristianisme. Abans que res, cito aquesta frase de Nietzsche que mostra, clarament, la seva posició en la religió: "*La única diferencia entre Dios y yo es que yo existo.*"²⁶ Nietzsche parla de la mort de Déu, quelcom que va ofendre la religió cristiana en el seu moment, i que continua fent-ho, diu que tots nosaltres l'hem

²⁵ D'HIPONA, Sant Agustí a *proverbia.net* [Consultat 16 juliol 2018, 10:35]

²⁶ NIETZSCHE, Friedrich "La única diferencia entre Dios y yo, es que yo existo" a *Ensayos cuarto medio 2011* [Consultat 16 juliol 2018, 18:09]

matat, perquè ja no el necessitem per viure. Pensava que els fundadors de la religió eren uns impostors en la societat i que, a part d'enganyar les persones, s'enganyaven també a ells mateixos. Nietzsche, amb l'exemple de les malalties, explica que la religió evadeix l'ésser humà de la realitat i intenta alleugerir el pes d'aquest vers la malaltia, inculcant el sentiment religiós. Creu també que els mediadors de les religions són addictes a ells mateixos i al seu propi negoci, i que la religió va néixer per culpa de la por i la necessitat. Nietzsche va dir que *"El cristianismo dio de beber veneno a Eros: éste, ciertamente, no murió, pero degeneró convirtiéndose en un vicio."*²⁷

Søren Kierkegaard, filòsof i teòleg danès, per una altra banda, es va considerar un "escriptor religiós", i la seva obra va acabar amb una denúncia a l'Església. Per a Kierkegaard, filosofia, fe i saber, no tenen cap tipus de relació entre elles i no són compatibles, així com tampoc filosofia amb cristianisme, raó amb fe i estat amb església. Segons Kierkegaard, el cristianisme *"no es una doctrina sino una comunicación de existencia"*²⁸. Per a ell, tenir fe comporta tenir dubtes, o considera els dubtes un fonament essencial de la fe. El que discuteix, principalment, és la subjectivitat sobre els temes religiosos, ja que pensa que és impossible tractar-los de manera objectiva. Kierkegaard tractava molt sovint el tema de l'angoixa. Pensava que *"l'angoixa és la possibilitat de la llibertat: però, gràcies a la fe, aquesta angoixa posseeix un valor educatiu absolut: perquè corroeix totes les coses del món finit i acaba amb totes les seves il·lusions."*²⁹ Sobre això, afirmava el que ens provoca aquesta angoixa, és el fet d'haver de prendre decisions per nosaltres mateixos, una angoixa que fins i tot ens podria portar a la desesperació. Kierkegaard diu que tenim la llibertat de decidir cap al bé o cap al mal, i que la por, moltes vegades, de fer-ho, ens genera angoixa.

El filòsof francès Albert Camus, es va adonar que era impossible respondre a la pregunta "Per què hi som aquí?". Camus diu que fem les coses de manera rutinària, que portem una vida monòtona fins que un dia ens preguntem: "Té sentit la meua vida?" L'absurd del qual parla Camus no és que la vida no tingui

²⁷ NIETZSCHE, Friedrich "Colección de Friedrich Nietzsche" a *Google libros* [Consultat 16 juliol 2018, 16:51]

²⁸ KIERKEGAARD, Søren Aabye "Kierkegaard, Soeren Aabye (1813-1855)" a *Mcnbiografias* [Consultat 19 juliol 2018, 21:30]

²⁹ KIERKEGAARD, Søren Aabye "L'angoixa, Kierkegaard i nosaltres" a *alcoberro.info* [Consultat 19 juliol 2018, 22:05]

sentit, sinó justament la pretensió de buscar un sentit a les coses. Albert Camus no creia en l'existència de Déu, es va manifestar com una persona atea. Segons ell, no tenim cap necessitat de creure que Déu existeix. Camus pensava que quan volem donar un sentit a la vida i al món i no el trobem, llavors apareix Déu, una unitat transcendent que ho explica tot i així ens quedem més tranquils. Ell pensava que cadascú és molt lliure de creure en el que vulgui, però que això no garanteix la seva existència. *"Soy un hombre desilusionado y exhausto. He perdido la fe, he perdido la esperanza. (...). Es imposible vivir una vida sin sentido".*³⁰ El seu ateisme és clarament identificable en la seva obra, ja que intentava convèncer de la impossibilitat de l'existència de Déu.

No obstant això, també hi ha hagut diversos filòsofs que no s'han manifestat com a ateus, però tampoc com a creients, com és el cas del famós filòsof David Hume.

David Hume va ser un filòsof que va viure el segle XVIII i que va qüestionar l'existència de Déu. Aquest va ser el motiu pel qual no el van admetre de professor a la universitat. Hume va sentenciar: *"Los errores en la religión son peligrosos; los errores en filosofía, solamente ridículos."*³¹ El fet que ens equivoquem a l'hora de dir quelcom sobre una religió que no sigui la nostra, o àdhuc essent la nostra, dona peu per a que les persones se sentin ofeses o fins i tot atacades. Molts cops, aquests errors, no necessàriament intencionats, han provocat més d'un conflicte. És per això, que Hume diu que és perillós cometre un error a l'hora de parlar d'una religió, fent referència a totes les persones que es puguin sentir ofeses, quelcom que es dona per entès que no passa tant en la filosofia.

³⁰ CAMUS, Albert "Un existencialista hastiado: A. Camus" a *Protestante digital* [Consultat 24 juliol 2018, 17:00]

³¹ HUME, David "La reflexión de David Hume entorno a la religión", de Miguel A. Badía Cabrera, pàg. 37 a *Google Libros* [Consultat 28 juliol 2018, 8:41]

6. Percepció social

La religió, així com els grups religiosos, laics o simplement les persones que s'aferren a la religió sense voler posicionar-se ni classificar-se, són criticats des de diversos punts de vista des dels inicis d'aquesta doctrina que encara perdura a dia d'avui. En l'actualitat, però, cada vegada hi ha menys fidels d'aquestes doctrines, i cada vegada es creu menys en els fets no demostrats de forma científica, per motiu de tots els avenços que ha anat adquirint la ciència durant els últims anys. Tot i que ciència i fe van agafades de la mà, molts cops no n'hi ha prou per a totes aquelles persones que necessiten fonaments i bases demostrables. De la mateixa manera que les persones no creients ni seguidors d'una religió, no obstant, també hi ha les persones que sí creuen i segueixen una religió, per motius de família, o per altres raons personals. També hi ha persones que no creuen en les institucions religioses, siguin de la religió que siguin, i prefereixen creure única i específicament en una divinitat o en qualsevol altre creença. En la història, així doncs, hi ha hagut persones que s'han manifestat com a atees, persones que s'han manifestat com a agnòstiques, i persones que s'han manifestat com a creients, i que no necessàriament es volen incloure en una institució.

En la seva obra *Dios no es bueno*, Christopher Hitchens, un escriptor nord-americà que va morir al 2011, diu, referent a la religió: *"para mí equivale al deseo de una horrenda forma de dictadura bondadosa e inalterable"*.³² Amb aquesta sentència, Hitchens explica que ell veu la religió com una doctrina amb moltes normes i que, de vegades, fa passar malament els seus seguidors, però que és, alhora, quelcom bo. És a dir, ell considera que la religió és una dictadura, per culpa de les restriccions i obligacions que imposa, que queda dissimulada per la seva tasca i missatge de bondat. Hitchens es posa de costat de la ciència sense miraments i sense importar-li gaire la classificació de cada una. La seva inclinació vers la ciència el porta a criticar amb to de burla les religions: es burla de les tradicions del cristianisme, del caràcter de l'islam, etc. Christopher Hitchens, en definitiva, dona per entès que la unitat divina més important a la

³² HITCHENS, Christopher "Dios no es bueno", pàg. 30 a laicismo.org [Consultat 23 juliol 2018, 12:34]

qual s'anomena Déu, és un ésser irracional, de la mateixa manera que ho és el missatge que intenta transmetre.

D'una altra banda, l'escriptor també nord-americà Sam Harris, en la seva obra *El fin de la fe*, evidencia la irracionalitat, en el seu parer, de les creences. Harris, a diferència de molts altres autors que critiquen les creences, defensa la religió, les creences, i tot tipus de misticisme relacionat, sempre i quan siguin racionals, quelcom que ha fet que sigui un escriptor criticat pels seus punts de vista. Sam Harris exposa el següent: *“No puedo decir cosas como «Creo en Dios porque eso me hace sentir bien». El hecho de que me siente bien que haya un Dios no es razón para creer en su existencia. Es algo que queda en evidencia si cambiamos la existencia de Dios por cualquier otra propuesta consoladora. Pongamos que quiero creer que hay un diamante enterrado en alguna parte de mi patio y que es del tamaño de una nevera. Ciertamente, me sentiría desmesuradamente bien creyéndolo, pero ¿tengo motivos para creer que en mi patio de verdad hay un diamante mil veces más grande que cualquier otro descubierto hasta la fecha?”*³³ Harris opina també, que la fe és igual d'irracional que totes les creences a les quals critica, i que la nostra por a la mort és el que ens fa tenir fe en quelcom del qual no podem demostrar-ne l'existència de manera racional i que és, per tant, sota el seu punt de vista, irracional, i així ho dona a entendre amb la seva cita: *“La influencia de la religión basada en la fe sería impensable sin la muerte”*.³⁴ L'autor és partidari del fet que, sense la mort, les religions no s'haurien imposat de la mateixa manera que ho han fet durant la història, i que, si no fos per aquesta por a la mort, no hi hauria tanta necessitat de tenir fe en una religió que expliqués que hi ha una vida després de morir.

6.1. INFLUÈNCIA DE LA FE EN ELS PROBLEMES QUOTIDIANOS

Si bé hem parlat del fet de tenir fe, i del que això implica, hem dit que moltes persones reconegudes critiquen els individus que tenen fe específicament en una religió, ja que creuen que les religions tenen seguidors que tenen por a allò que vindrà, als fets que no es poden explicar de manera científica, i és per això que creuen que l'ésser humà necessita aferrar-se a alguna cosa que doni una explicació a les incògnites que cap científic pot resoldre. Però com s'ha vist a la introducció del treball, la fe no és exclusiva de la religió, sinó que es pot tenir fe

³³ HARRIS, Sam “El fin de la fe”, a *Un poco de sabiduría* [Consultat 23 juliol 2018, 13:50]

³⁴ HARRIS, Sam “El fin de la fe”, a *Un poco de sabiduría* [Consultat 23 juliol 2018, 13:50]

en moltes altres coses, quelcom que també critiquen filòsofs com Nietzsche. I aquí ve la pregunta: la fe realment resol els nostres problemes?

Certament, tenir fe en alguna cosa significa posar-hi la nostra plena confiança, motiu pel qual ens ajuda molts cops a creure alguna cosa que realment volem. La fe, però, no es té en qualsevol cosa i no és fàcil tenir-ne: hi ha dubtes, molts cops, que ens fan qüestionar-nos si realment té sentit creure o tenir fe en allò en què en tenim. A la pregunta que ens plantejem, podem trobar-hi múltiples respostes que grans pensadors i autors han manifestat al llarg de la història. En qualsevol dels casos, podríem exemplificar allò que diem amb qualsevol cas de la vida quotidiana: una operació mèdica, per exemple. El fet que una persona se sotmeti a una operació, obre una porta a tenir fe en que aquesta operació surti el millor possible. La persona en qüestió pot preferir tenir fe en els metges que encapçalen la seva operació, o no tenir-n'hi. És evident, en aquest cas, que, en la majoria de casos, aquest individu tindria fe en els metges perquè no hi hauria res que li assegurés que la operació sortís bé, tan sols confiar-hi. Això, d'acord amb el que hem explicat, resol el problema? Trobats en aquest punt, una persona podria opinar que no, que tenir fe en els metges no soluciona res, ja que la situació és la mateixa, hi hagi o no hi hagi fe pel mig. Una altra persona, no obstant això, podria opinar que tenir fe ajuda a la persona a estar tranquil·la, ja que no li queda més remei que dipositar la seva confiança sobre els metges que li porten la operació i tenir fe que sabran fer-ho el millor possible. La situació en tots dos casos, per tant, no canvia: el que canvia és la perspectiva i la manera de pensar de l'individu que se sotmet a la operació.

Si trobéssim dues persones que pensessin diferent, com en aquest exemple, s'obriria un debat que podria durar hores, però probablement seguiríem sense trobar-ne la resposta. La conclusió, segurament, seria que la fe no soluciona un problema, però ajuda a encarar-lo, i ajuda a confiar en que es trobarà una solució el més aviat possible, i aquest és el motiu pel qual tothom té fe en alguna cosa. Tothom confia en algú o en qualsevol fet, per tant hi té fe. Un altra exemple podria ser un secret. El fet d'explicar quelcom que no vols que se sàpiga a algú en qui confies, comporta que tinguis fe en que aquella persona et

guardarà el secret: per tant, d'alguna manera o una altra, sempre tens fe en alguna cosa, per petita que sigui.

Com diu el filòsof Tomàs d'Aquino, “a aquel que tiene fe, ninguna explicación le es necesaria. Para uno sin fe, ninguna explicación es posible”³⁵ Amb aquesta cita, sant Tomàs ens dona a entendre que les explicacions no són necessàries per a aquelles persones que tenen fe en alguna cosa o persona, ja que hem dit que si tenim fe no necessitem arguments ni proves empíriques per a demostrar res, però en canvi no hi ha explicació sobre la fe que valgui per a una persona que no en té, ja que si no creus en alguna cosa, no necessites cap explicació que et convenci del contrari.

6.2. ELS PROS I CONTRES DE TENIR FE

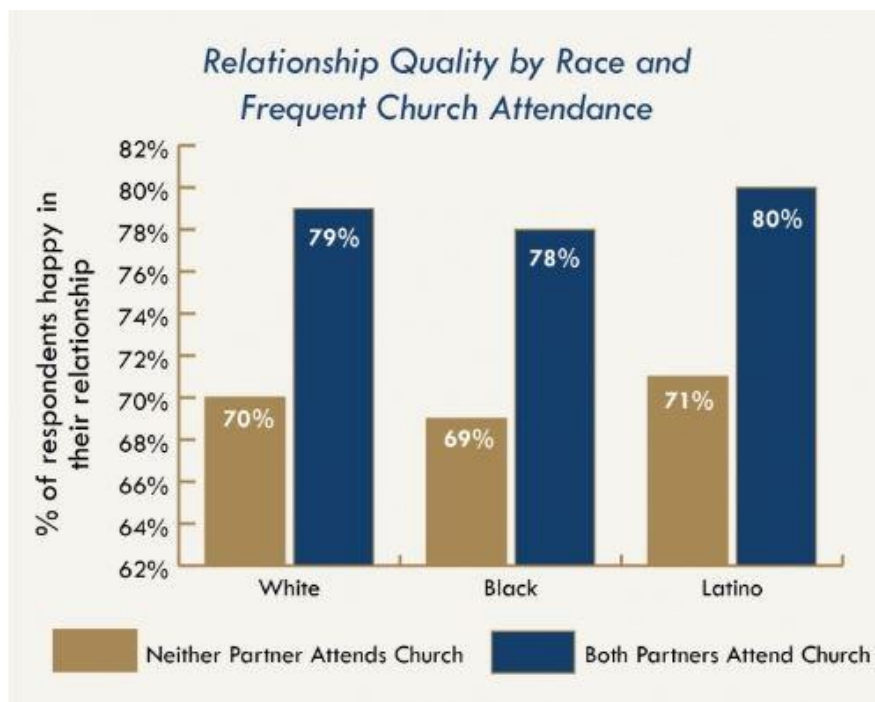
Certament, aquesta és una de les altres qüestions que sorgeixen en tractar el tema de la fe, i és que, com hem dit en el punt anterior, la fe és subjectiva i té fe qui creu fermament en quelcom sense la necessitat de tenir-ne una explicació o prova determinada. Una de les opinions existents entre moltes altres, la fe és el recurs que empra una persona per a convèncer-se de l'existència d'alguna cosa de la qual no s'ha demostrat fins el moment, i que, per tant, es pot considerar que és una mena d'engany a nosaltres mateixos. D'aquesta manera, la fe és perjudicial per a nosaltres perquè ens estem fent creure quelcom que no és veritable i, per tant, es tracta d'un intent d'autoconvenciment sobre quelcom no demostrat de forma física.

Altres persones, però, poden preferir pensar que la fe beneficia les persones. De fet, hi ha estudis que demostren que les persones amb fe són més felices, però, per una altra banda, menys intel·ligents. *Dan Cohen*, encapçalador de l'estudi *Relationships Among Spirituality, Religious Practices, Personality Factors and Health for Five Different Faith Traditions*, estudi a partir del qual es va arribar a la conclusió que la fe ens fa més feliços, sentència que “*La buena salud mental de las personas que se recuperan de distintas enfermedades, como el cáncer, las lesiones de médula espinal, los traumatismos cerebrales o la apoplejía guarda una relación*

³⁵ D'AQUINO, Sant Tomàs “¿Razón o fe? ¿Filosofía o teología?” a *Religión en libertad* [Consultat 06 setembre 2018, 19:40]

*directa con las creencias espirituales y, sobre todo, con las prácticas religiosas*³⁶. Per arribar a aquesta conclusió, l'estudi va comptar amb diverses entrevistes a persones de diferents religions, gràcies a les quals el van poder concloure, afirmant que les activitats espirituals, les que busquen allò transcendent, ajuden a prevenir i també a curar les malalties psicològiques com la depressió. Segons aquest estudi, per tant, la fe és beneficiosa per a la nostra salut mental.

Un altre estudi realitzat pel professor de sociologia *W. Bradford Wilcox*, més enfocat cap a la religió, assegura que els matrimonis que van a les esglésies a practicar la seva espiritualitat tendeixen a ser més feliços que els matrimonis que no ho fan. D'aquesta investigació en van resultar unes gràfiques que ho demostren:

Estudi amb els percentatges de famílies felices segons la seva assistència a l'església en varietat de races.

³⁶ COHEN, Dan "La fe es útil: la creencia religiosa ayuda a ser más feliz" a *ACV El Confidencial* [Consultat 12 setembre 2018, 15:29]

7. L'ésser humà: una necessitat inherent

L'ésser humà, durant tota la història, ha tingut inquietuds com què hi ha després de la mort, l'existència de Déu, l'existència també del destí i de les casualitats, i moltes altres coses. La creença, no obstant això, va molt més enllà de la religió, així com hem explicat amb la fe. L'ésser humà tendeix a fer-se preguntes a les quals no s'ha trobat resposta encara, motiu pel qual es veu en la obligació d'intentar trobar respostes, les quals és lliure de creure o no. Partint de la base que l'ésser humà necessita creure en alguna cosa per a sentir-se part de la societat i ser feliç, podem deduir que aquesta necessitat va molt més enllà de la creença religiosa. De la mateixa manera que es pot tenir fe en moltes coses diferents apartades de les religions, també es pot creure en fets que van més enllà de la religió. El destí, per exemple, és quelcom en el que moltes persones creuen i del que moltes religions parlen, però no és essencialment específic de la religió. Un altre exemple seria la ciència: moltes persones prefereixen creure en la ciència, ja que demostra moltes coses que la religió intenta demostrar però sense proves materials. La ciència té una teoria de la creació del món i la religió en té una altra diferent. No obstant això, aquestes no s'oposen, sinó que van agafades de la mà. El físic alemany i el pare de la teoria quàntica, *Max Planck*, va dir: *"Podemos concluir que, a partir de lo que la ciencia nos ciencia enseña, en la naturaleza hay un orden independiente de la existencia del hombre, un fin en que la naturaleza y el hombre están subordinados. Tanto la religión como la ciencia requieren la fe en Dios. Para los creyentes, Dios está al principio y para los científicos al final de todas las consideraciones...entre Dios y la ciencia no encontramos jamás una contradicción. No se excluyen, se complementan y se condicionan mutuamente"*³⁷

La creença humana va lligada a la psicologia humana, motiu pel qual psicòlegs com Maslow han elaborat teories que expliquen la necessitat que té l'ésser humà de creure en alguna cosa, i no precisament en la religió. Maslow, per posar un exemple, és conegut per la piràmide de les necessitats humanes que ell mateix va crear. Aquesta piràmide posiciona en importància cadascuna de les necessitats de l'ésser humà, on la creença també hi guarda un lloc, tot i que no és la que té més importància. A dalt de tot d'aquesta piràmide, Maslow

³⁷ PLANCK, Max "Fe y ciencia van de la mano" a *Taringa* [Consultat 20 setembre 2018, 16:16]

explica que els humans tenim la necessitat de trobar-li un sentit a la vida i de l'autorealització, quelcom que les activitats religioses ajuden a aconseguir. L'ésser humà té la necessitat de formar part de grups socials, quelcom en què la religió també en forma part, gràcies als grups socials que ofereix segons la creença en aquesta. En el segon esglaó d'aquesta piràmide, per tant, Maslow afirma que tenim la necessitat d'afiliació i pertinença, quelcom que significa que necessitem formar part d'un grup, així com d'estimar i ser estimats, valors que transmeten o intenten transmetre les religions.

7.1. SOCIETAT I CREENÇA

La creença és quelcom que, en la societat actual, està força rebutjat, ja que s'acostuma a relacionar amb la religió, quelcom que durant la història ha anat perdent seguidors per motius tan interns com externs a aquesta. El creient en la societat del segle XXI és difícilment acceptat, perquè es considera que no fa falta creure en una religió quan disposem de l'existència de la ciència, que explica tot allò que està comprovat mitjançant el mètode científic. En la societat de segles anteriors, la creença es considerava quelcom essencial, i es considerava que sobreposar la ciència a la religió no era ètic. La història, però, ha anat canviant fins a l'actualitat, on la creença ha esdevingut cada vegada menys important.

L'existència de qualsevol tipus de creença depèn de la societat, tant per a ser acceptada com per a ser rebutjada. És a dir, en el moment en que un col·lectiu de gent recolza aquesta creença, és vàlida i mostra tenir seguidors. Igualment, quan un col·lectiu es reuneix per anar en contra d'una creença establerta, mostra tenir un cert interès per part d'aquest grup i, per tant, es considera vàlida de la mateixa manera. Un clar exemple n'és la religió.

Una creença sempre serà possible en el moment en que estigui relacionada, no necessàriament de forma directa, amb una creença anterior. Pot compartir-ne algunes característiques, pot compartir-ho tot excepte petits detalls, que serien els que marcarien la diferència entre ambdues, i inclòs pot contradir una creença establerta en un passat, perquè, de tota manera, no deixarà d'estar-hi relacionada.

La creença, com s'ha esmentat en l'apartat de *Les diferències entre fe i creure*, és diferent que el coneixement. El coneixement es té després d'haver establert una creença, i la creença és el recurs que fem quan no tenim el coneixement suficient al nostre abast.

7.2. LA NECESSITAT HUMANA DE CREURE

Diversos estudis demostren que l'ésser humà té la necessitat de creure en alguna cosa. Havent definit el concepte *creure* com a "admetre quelcom com a cert", segons l'Institut d'Estudis Catalans, podem assenyalar que es pot creure en qualsevol cosa, fins i tot en quelcom del qual es té un coneixement. Això, no obstant, pot semblar contradir alguna de les explicacions anteriors, però no és així. Creure és el pas previ a conèixer. En el moment en que coneixem, nosaltres mateixos tenim la opció de creure en allò conegut o no. La ciència, per exemple, té infinites branques, i de totes se'n té un coneixement que hom pot creure o no. Tot i això, una persona pot escollir no creure en la ciència tot i tenir-ne coneixement.

Tanmateix, Richard Barrett, autor britànic, sentència que *"és realment la teva cognició bàsica, de varietats de jardí que proporciona l'impuls per a les creences religioses"*.³⁸ D'aquesta manera, l'autor ens fa entendre que, en el seu parer, les persones creuen en una religió per a explicar tot allò que la nostra ment no pot abastar i que, gràcies a la religió, hi trobem una explicació.

Així doncs, l'ésser humà té la necessitat de creure en alguna cosa per a donar un sentit a la seva vida, sigui en el que sigui. Les religions, per a posar un exemple, intenten donar respostes a aquestes incògnites que ens plantejem com a éssers humans, mentre que altres tipus de creences potser no ho ofereixen. Del que es tracta, és de trobar allò amb el que ens sentim identificats i puguem creure en el que realment ens satisfaci, és per això que tot ésser humà creu en alguna cosa. *Jacques Lacan*, psiquiatra i psicoanalista, va sentenciar, modificant així, d'alguna manera, el que Friedrich Nietzsche havia dit anteriorment, quan deia que Déu havia mort: *"no es que Dios ha muerto, sino que*

³⁸ REISS, Steven "Who I am? The 16 basic desires that motivate our actions and define our personalities" [Consultat 17 setembre 2018, 18:30]

*es inconsciente*³⁹. Així doncs, Lacan ens explica que el pensament psicoanalista no troba sentit a la vida, però sí que l'hi troba a allò inconscient.

³⁹ LACAN, Jacques “Dios no ha muerto, es inconsciente. Fundamentos vs. Fundamentalismo de los conceptos psicoanalíticos” a *Crítica.cl* [Consultat 17 setembre 2018, 18:52]

8. TAIZÉ: a la recerca d'una experiència “humana”

Per a realitzar el meu camp de treball, he decidit visitar un indret del qual m'han parlat molt anomenat Taizé, un lloc en el qual s'estimula l'espiritualitat de la qual hem parlat anteriorment. Taizé és una comunitat religiosa d'experiència espiritual situada a la borgonya francesa que va ser fundada per Roger Schutz, un frare cristià protestant, amb la intenció d'atreure joves d'arreu del món amb el seu senzill estil de vida. Aquesta comunitat està formada per germans cristians, alguns catòlics, alguns ortodoxes i alguns protestants. No obstant això, no significa que els joves que visitin la comunitat hagin de ser protestants, catòlics o ortodoxes.

Durant la meva estada, he conegut a gent d'arreu del món amb diferents maneres de pensar, amb les quals he parlat i m'han donat la seva opinió sobre la seva estada i la d'altres joves de tot arreu a la comunitat cristiana de Taizé. He fet, per tant, entrevistes a persones catòliques, ortodoxes, protestants, greco-catòliques, i anglicanes que han visitat Taizé, demanant-los que em contestessin les preguntes en funció al primer any que van visitar la comunitat, en el cas que, aquest, no fos el seu primer cop. He decidit seleccionar les entrevistes més interessants i amb les quals he pogut confirmar moltes de les meves inquietuds sobre els joves que visiten Taizé cada any, així com suportar les meves hipòtesis, presents a l'inici del treball.

He de remarcar que, en una de les entrevistes, he parlat amb una noia catalana que és atea però que m'ha explicat que és el segon any que visita la comunitat perquè hi troba alguna cosa que, tot i ser atea, la inquieta. Diu que les relacions que s'estableixen entre les persones que hi coneixes són per sempre i que sents una connexió amb tothom que no és fàcil d'explicar.

A més de fer entrevistes a persones que han visitat la comunitat cristiana, cada un o dos dies m'he anat gravant a mi mateixa per a explicar què fèiem, com ho estava vivint, què era el que tenia d'especial aquest lloc i tot el que jo trobava important explicar. He de dir, però, que no m'esperava que fos tan difícil explicar-ho, tot això. Aquest viatge, a banda de les conclusions del Treball de Recerca, ha tingut un paper molt important en la meua espiritualitat, ja que tot

el que pots arribar a viure en una setmana en un lloc com aquest, et resol moltes coses, i és una mica el que m'ha passat a mi. He de dir que vaig arribar a Taizé, com he dit en la introducció del treball, en un moment de desmotivació i amb molts dubtes, tan en la meua fe com en el treball que havia de fer durant tota la setmana per a poder realitzar la part pràctica, però en vaig sortir convençuda del que crec i satisfeta perquè, com he explicat a la part de les entrevistes, l'amabilitat de la gent m'ha permès conèixer opinions diferents i participar en debats que potser no hagués pogut fer si m'hagués quedat aquí. Una de les coses de les quals estic contenta és d'haver viatjat per a dur a terme l'àmbit més pràctic d'aquest estudi, ja que sempre he pensat que moure's pel món i interessar-se per a conèixer llocs del món diferents, és quelcom que sempre produeix un resultat bo en un estudi, i és el que he intentat dur a terme jo amb aquesta visita.

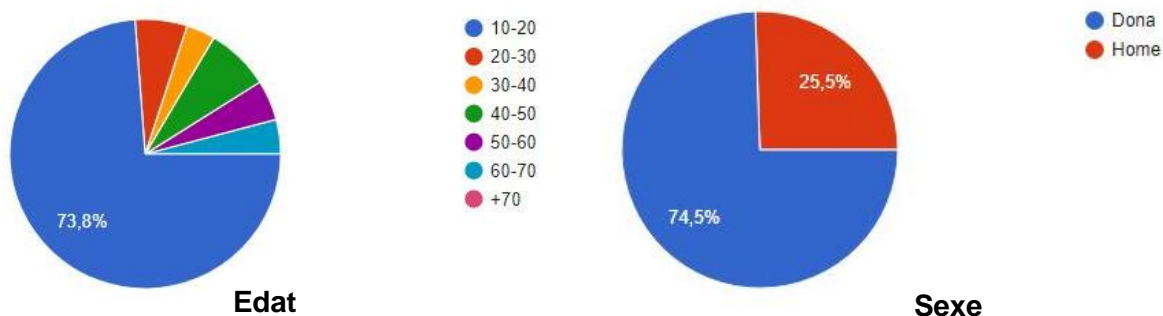
Sobre la comunitat, vull comentar que Taizé m'ha semblat un altre món, la gent està en una altre òrbita. Tothom que visita aquesta comunitat fa un canvi, sigui o no espiritual, i ho he pogut comprovar parlant amb la gent que visitava la comunitat la mateixa setmana que jo. En els vídeos adjuntats com a part pràctica repeteixo molt sovint que "em sento com a casa", i és que realment és el que m'ha anat passant durant tota la setmana, fins al punt que l'últim dia vaig arribar a dir que si mai no sabia on anar, Taizé s'havia convertit en la meua segona casa i que sabia que hi trobaria sempre un lloc. I sí, és cert, aquest petit poble de la Borgonya francesa és acollida, és amor incondicional cap a les altres persones i crec que això també forma part de la màgia que fa possible la convivència en aquesta comunitat.

En els vídeos, així doncs, s'hi troben explicacions d'activitats de durant tota la setmana i s'hi evidencia el canvi que he fet durant aquesta, tan mental com espiritual. Trobo que aquesta setmana m'he enriquit molt en molts sentits de la paraula, i crec que ho he plasmat o he intentat fer-ho en els vídeos. He intentat, també, mostrar com et pot canviar una simple experiència, tan a mi com a persones que he conegut que potser no són seguidors de la religió cristiana però que es trobaven igualment amb mi a Taizé. Aquestes gravacions es poden trobar en la carpeta en format *zip* que entregaré juntament amb el treball escrit. Així doncs, aquí acabo aquesta part pràctica del projecte de recerca en el qual

he treballat durant tants mesos, i he de dir que m'enduc una experiència realment impressionant amb mi, i un munt de coses sobre la religió, la filosofia i la sociologia que potser no he sabut fins ara, així que m'he enriquit també en un sentit més cognitiu, quelcom que també trobo necessari en l'ésser humà.

9. Preguntem...

Com he dit en l'apartat anterior, he realitzat en el meu treball de camp unes entrevistes, així com algunes enquestes, gràcies a les quals he extret conclusions en el meu treball. Així doncs, començaré per l'enquesta realitzada via internet en la qual he preguntat una sèrie de qüestions per a, posteriorment, estudiar-les. Els resultats i respostes de cadascuna de les persones es troben amb més concreció en l'annex d'aquest treball. En aquest apartat només esmentaré les que considero més interessants i útils per a donar explicacions sobre l'enquesta en relació amb el treball. En la primera pregunta, demanava l'edat de les persones que em contestaven, i els rangs eren de deu anys. Igualment, en la segona pregunta, demanava el sexe. Aquests han estat els resultats:

El 73,8% de les respostes que he rebut, han estat de persones d'entre 10-20 anys, que equival a 107 persones. Amb el 7,6% de les respostes, se situen les persones d'entre 40-50 anys, que equival a 11 persones. Amb el 6,2% de les respostes, hi trobem les persones d'entre 20-30 anys, que són 9 persones. Amb el 4,8% de les respostes hi ha les persones d'entre 50-60 anys, amb un total de 7 persones. Seguidament i amb el 4,1% de les respostes trobem les persones d'entre 60-70 anys que equival a 6 persones. Finalment, el 3,4% de les respostes pertany a les persones d'entre 30-40 anys, que equival a 5 persones, i en la franja de més de 70 anys no he tingut respostes.

En quant al sexe, es produeix una evidència majoritària de dones, amb un 74,5% dels resultats, que equival a 108 dones, i un 25,5% dels resultats que equival a 37 persones, són homes.

La tercera pregunta de la meua enquesta era la següent: *Creus en alguna cosa?* La resposta majoritària que he rebut ha estat “*Déu*”, per part de persones de totes les edats. Amb aquesta pregunta, he arribat a la conclusió que en el moment en que ens pregunten en què creiem, a les persones ens ve al cap quelcom sobrenatural i extraordinari, excepte en pocs casos. Per exemple, una de les altres respostes majoritàries ha estat “*karma*”, així com “*esperits, energies, activitat paranormal*”, entre altres. Per a demostrar el que he dit, esmentaré una resposta que he rebut i que m’ha cridat molt l’atenció: “*no crec en l’existència de cap ésser superior*”. Amb això, la persona que ho ha enviat, mostra haver entès que jo em referia a qualsevol ésser superior amb la pregunta, quan jo no ho he esmentat en cap moment. He rebut moltes respostes que deien: “*crec en alguna cosa, però no sé en què*”, “*no ho sé, no tinc la necessitat de posar-li nom*”, “*no, tot i que a vegades em plantejo la seva existència*”, “*si crec en alguna cosa, crec en Déu*”, quelcom que també mostra que, en part, han interpretat la pregunta com si jo em referís a que hem de creure necessàriament en quelcom extraordinari. També hi ha hagut grups de persones que han entès que no volia anar gaire més enllà i que m’han contestat a aquesta pregunta sense referir-se a fets sobrenaturals, amb respostes com “*la ciència, l’univers, la bondat humana*”. De la mateixa manera, hi ha hagut gent que m’ha respòs que no creuen en res, alguns de forma radical, dient que “*aquestes creences només serveixen per a afrontar fets que no volem acceptar com la mort*”. Al que jo he volgut arribar fent aquesta pregunta, és, bàsicament, a comprovar com moltes persones relacionen la paraula creença amb una divinitat o força sobrenatural, quan jo no he volgut anar gaire més enllà del que és el nostre dia a dia.

La següent pregunta era: *Quina influència té la teua família en la transmissió del que creus? En el cas que la teua família no hi cregui, què és el que t’ha portat a creure-hi?* Les respostes a aquesta pregunta han estat molt variades. Per exemple, algunes persones m’han contestat: “*Molta influència*”, “*Ha estat essencial, encara que un ha de fer la seva elecció personal*”. Altres persones,

en canvi, m'han contestat totalment el contrari: *“Res”, “Cap, penso el que jo vull”, “M’és igual el que cregui la meva família, cadascú que cregui el que vulgui, ells tenen el seu pensament i jo el meu”*. Així mateix, hi ha hagut també persones que m'han dit que el que els ha portat a creure en el que creuen han estat les experiències que han viscut, els fets paranormals que han experimentat o la necessitat de donar importància a la vida.

La cinquena pregunta, tanmateix, deia: *Sents la necessitat de creure en alguna cosa?* La veritat és que a aquesta pregunta n'he rebut respostes que m'han sorprès, ja que hi ha hagut molta gent que m'ha dit que no té la necessitat de creure en alguna cosa, que no la sent, però que, a la vegada, m'ha dit que creu en alguna cosa, en la tercera pregunta. Això em dóna pas a extreure dues possibles conclusions: o aquestes persones creuen en quelcom perquè se'ls ho ha imposat des de casa o no entenen el concepte “necessitat de creure”. Com he explicat en un dels últims apartats, i com deien famosos sociòlegs com *Maslow*, anteriorment citat, l'ésser humà té la necessitat innata de creure en alguna cosa, i, per tant, tots aquells que m'han respòs que no tenen la necessitat de fer-ho, potser no es coneixen suficientment a ells mateixos com per a saber que tots tenim la necessitat de creure en alguna cosa, sigui el que sigui, potser no han entès la meva pregunta o potser simplement no saben que l'ésser humà i, per tant, tots i cadascun de nosaltres, naixem amb la necessitat de creure, sigui en una divinitat, en una entitat o en el que sigui: creure per a donar un sentit o una explicació a tot el que ens envolta, a la nostra vida, o per a sentir-nos més complerts amb nosaltres mateixos mitjançant la creença.

La última pregunta de l'enquesta era: *Has viscut mai alguna experiència inexplicable a partir d'allò en el que creus? Si és així, t'ha canviat en algun aspecte de la teva vida?* La majoria de les respostes que he rebut diuen que no. Les persones que m'han dit que sí, m'han explicat que han viscut experiències que els han fet enfortir la seva fe i/o la manera de creure en el que creuen, m'han dit que els ha canviat però no dràsticament, també m'han arribat respostes de persones a les quals els ha canviat completament la vida, així com també m'han arribat algunes respostes que expliquen que no trobaven sentit al que creien fins que van experimentar-ho i van descobrir-li aquest sentit. Una resposta que m'agradaria destacar, és la d'una noia que m'ha contestat:

“Sí! Vaig anar a Taizé. Allà vaig conèixer les amigues que m’han ajudat a no perdre mai la fe. És un lloc inexplicable que et canvia en tots els sentits de la vida, et fa una persona nova”. Aquesta resposta recolza la meva hipòtesi i evidencia que les persones necessitem sentir-nos part d’un grup social a partir d’allò que creiem, ja que creiem perquè és innat en nosaltres, i formem part de grups de creença perquè sempre hi haurà algú que cregui el mateix que nosaltres. És, per tant, un clar exemple de persona que creu perquè les seves amigues l’han ajudada a no perdre la fe i, per tant, s’ha sentit partícip dins d’aquest grup social que es classifica segons la creença seguida.

Com he dit també en l’apartat anterior, he realitzat igualment entrevistes a persones de tot arreu del món que han visitat la comunitat cristiana de Taizé la mateixa setmana que ho he fet jo. De la mateixa manera que les enquestes, les entrevistes explícites a aquestes persones es poden trobar en l’annex del final del treball. Les preguntes d’aquestes entrevistes, de les quals n’he realitzat un total de 15, estan relacionades amb la comunitat religiosa. He seleccionat 3 d’aquestes preguntes per a explicar-les, ja que penso que són les de més importància i les que més m’ajuden a l’hora d’extreure conclusions.

Una de les preguntes era: *Què esperaves trobar la primera vegada que vas venir? Quines eres les teves expectatives?* Les respostes d’aquesta pregunta són molt variades. En el cas de dos germans, *Katharina* i *Johannes Stark*, m’han dit que van anar per primer cop a Taizé perquè els seus pares els hi van portar, i que s’esperaven trobar un lloc on només es resés i fos molt avorrit passar-hi la setmana, però que tot va canviar quan van poder comprovar-ho. Un altre noi italià anomenat *Alessandro Zaami*, per exemple, m’ha respòs una cosa semblant. M’ha dit que ell s’esperava un lloc avorrit on no es pogués escoltar música i on tot fos “salvatge”. També m’ha dit que no s’esperava que la gent fos tan oberta i amable. Hi ha hagut un altre tipus de resposta, també, en el qual em diuen que s’esperaven un lloc en el qual es poguessin fer debats sobre la religió i altres creences i on s’hi pogués trobar pau i espiritualitat, i que s’ha complert.

Una altra pregunta important era: *Creus que la teva estada canviarà algun aspecte de la teva vida, en el cas que no ho hagi fet ja?* Moltes persones en aquesta pregunta m’han contestat que sí, mitjançant diferents explicacions per

a argumentar-ho, Una de les respostes ha estat una noia que m'ha explicat que l'experiència de Taizé l'ha ajudat a enfortir la seva creença en Déu. Una altra noia que m'ha dit que la seva estada en una comunitat com aquesta l'ha fet ser més oberta amb els altres i més segura de sí mateixa. La conclusió que trec d'aquesta pregunta és que, sigui de la manera que sigui, l'estada a Taizé canvia les persones, és a dir, potser canvia algú en la manera de relacionar-se amb les persones, potser canvia algú en la seva creença, potser canvia algú en la manera de veure les coses sobre la religió, etc. Les respostes que he rebut en aquesta pregunta evidencien la influència que té aquesta comunitat sobre les persones, a cadascuna d'elles de manera diferent, però sempre de forma enriquidora.

L'última pregunta de l'entrevista i que he triat per a explicar és: *Creus que l'experiència que vius a Taizé està per sobre de la religió? És a dir, imagina't que no pertanyis a cap religió i vens aquí, tu creus que podries viure l'experiència de la mateixa manera que ho faria algú que sí que creu en una religió?* Les persones que m'han respòs aquesta pregunta, estan d'acord en que tothom pot visitar Taizé, ja que és una comunitat oberta a tothom i que no jutja mai a ningú per la seva creença. Ara bé, hi ha persones que creuen que sí que es pot viure l'experiència de Taizé si no es segueix la religió cristiana, i persones que creuen que no. Les que creuen que sí, m'han dit que potser en una vessant menys espiritual i basant-nos més en les relacions socials, es pot sortir igual o més enriquit d'aquesta comunitat. Les persones que creuen que no, en canvi, diuen que una persona no creient, per molt que visiti la comunitat, no pot viure l'experiència amb la mateixa intensitat com ho faria una persona creient. Aquesta pregunta, així doncs, veiem que crea certa controvèrsia, però d'això es tracta el meu treball. En aquest cas, doncs, la conclusió que en podem treure és que les persones que no segueixen la religió establerta en aquesta comunitat francesa, poden visitar-la, però dependrà de cada persona la manera de viure-ho espiritualment parlant.

Conclusions

Les conclusions que trec d'aquest Treball de Recerca en el qual tracto, en gran part, l'espiritualitat de l'ésser humà, són les següents:

He pogut comprovar, al llarg de tota la investigació i gràcies a la part pràctica i a l'experiència pròpia, que les persones creients fem un canvi important en la nostra fe, ja que vivim experiències que fan que aquesta s'enforteixi guanyant seguretat en la creença, per tant, **els llocs d'influència d'una religió comporten un augment de la fe de les persones.** Els joves musulmans, cristians, ortodoxos, etc. amb qui he parlat i que els he passat l'entrevista m'han confirmat que les experiències vitals enforteixen el vincle amb la fe que processen.

He comprovat també que l'ésser humà necessita realment creure en alguna cosa per a donar-li sentit a la seva vida; és a dir, moltes de les respostes que vaig rebre de les persones de l'enquesta deien que creien o volien creure en alguna cosa per a explicar el sentit de la seva vida però que no sabien en què havien de creure. Tots els entrevistats creien en alguna cosa, els humans, en un déu, en una energia, etc. aquesta necessitat els porta directament a tenir fe. Això em porta realment a pensar que les persones volem donar explicacions i que, per tant, hem de recórrer a diferents estratègies per resoldre aquest vuit existencial, pseudoreligions, necessitat de ser acceptat en un grup social, bandes, o l'apropament a altres religions/filosofies, budisme, etc. per cobrir aquesta necessitat Per tant **és inherent a l'esser humà la necessitat de creure i tenir fe.**

He pogut evidenciar, al llarg de l'estudi realitzat, i per acabar, que les persones que segueixen una religió o que volen trobar la seva espiritualitat i la manera d'exterioritzar-la, són considerades persones estranyes per la societat. Tots tenim una vessant espiritual que es va perdent a mesura que el temps avança, ja sigui perquè l'oblidem o perquè no ens interessa practicar-la, però que no deixa d'ésser allà.

Bibliografia i webgrafia

Bibliografia

ELIADE, Mircea. *El sagrat i el profà*. Fragmenta, 1959. ISBN: 9788492416530.

SALADIN, Jean-Christophe. *Las grandes religiones*. Para Dummies, 2017. ISBN: 9788432903427.

MEHROTRA, Rajiv. *Dalai Lama. Sobre la felicidad, la vida y cómo vivirla*. DEBOLSILLO clave, 2014. ISBN: 9788499082752.

Webgrafia

“La dimensió espiritual” – Josep Cornellà i Canals, *Diari de Girona* (29.05.2014) <http://www.diaridegirona.cat/opinio/2014/05/29/dimensio-espiritual/671735.html>

“Dimensiones del ser humano” – Aritz Tapias Rodriguez, *LinkedIn* (12.11.2012) <https://es.slideshare.net/papataro/dimensiones-del-ser-humano-15211627>

“La verdadera espiritualidad: ¿cómo cultivarla?” – La Atalaya. *Anunciando el Reino de Jehová* (2007) <https://wol.jw.org/es/wol/d/r4/lp-s/2007561>

“Educar la dimensión espiritual” – Santos Benetti, *adminformacion-integral* (10.02.2017) <http://formacion-integral.com.ar/website/?p=2967>

“Tener fe no es creer” – dr.gen (5.02.2013) <http://www.dr.gen.com.ar/2013/02/fe-no-es-creer/>

“La pérdida de la dimensión espiritual del ser humano en la sociedad moderna” – La Puntada, *Catalunya religió* (01.03.2015) <https://www.catalunyareligio.cat/es/blog/puntada/perdida-dimension-espiritual-del-ser-humano-en-187471>

“Mística cristiana vs Mística budista: dos clases de éxtasis” – Jesús M.C., *Coaching Filósofo* (23.03.2017) <https://coachingfilosofico.com/mistica-cristiana-vs-mistica-budista/>

“¿Qué papel juega el misticismo en la religión?” – Raul Quintana Selleras, *critica.cl* (10.08.2017) <http://critica.cl/reflexion/que-papel-juega-el-misticismo-en-la-religion>

“El fet religiós” – CV Paunero, *LinkedIn* (10.04.2014) <https://es.slideshare.net/cvpaunero/el-fet-religis>

“10 características del islamismo” – Enciclopedia de características, *caracteristicas.co* (2017) <https://www.caracteristicas.co/islamismo/>

“Sobre la fe y las creencias” – André Baechler, *baechler.net* (22.01.2015) <https://a-baechler.net/es/fe-creencias/>

“Albert Einstein: lo que creo” – *La verdad nos hace libres y da sentido a la vida* (12.03.2011) <https://laverdadnoshacelibres.wordpress.com/2011/03/12/albert-einstein-lo-que-creo/>

“El culto al dinero” – José Antonio Pagola, *El observador de la actualidad* (04.03.2018) <https://elobservadorenlínea.com/2018/03/el-culto-al-dinero/>

“¿Qué es la Meca?” – Carlos Sánchez, *La meca* (10.11.2017) <https://la-meca.org/que-es-la-meca/>

“Varanasi y el Ganges. El río sagrado de la India.” – Salvador Gutiérrez, *El paso del hombre* (9.01.2015) <http://www.elpasodelhombre.com/varanasi-ganges-el-rio-sagrado-de-la-india/>

“Bodhgaya, the town where Buddha attained enlightenment” – Lisroldan, *thelisstories* (13.10.2015) <https://thelisstories.wordpress.com/2015/10/13/bodhgaya-buddha/>

“Presentació d'“El sagrat i el profà”, de Mircea Eliade, a Barcelona” – fragmentaeditorial (17.05.2012) <https://www.youtube.com/watch?v=q6EWnyRCsaU>

“Com es fa un procés de captació i radicalització gihadista” – arabislam, *mesvilaweb* (22.08.2017) <https://blocs.mesvilaweb.cat/arabislam/tag/islamisme/>

“L'islam més enllà de l'islamisme” – Jaume Claret, *ara.cat* (20.05.2017) https://llegim.ara.cat/no-ficció/PERFIL-Lislam-mes-enlla-lislamisme_0_1799220147.html

“Religió, filosofia i ciència” – Daniel Closa, *ara.cat* (03.05.2012) <http://ciencia.ara.cat/centpeus/2012/05/03/religio-filosofia-i-ciencia/>

“Nietzsche y la crítica a la religión” – Alex Betancourt, *80 grados* (23.01.2015) <http://www.80grados.net/nietzsche-y-la-critica-a-la-religion/>

“Kierkegaard, Soeren Aabye (1813-1855)” – mcnbiografias.com <http://www.mcnbiografias.com/app-bio/do/show?key=kierkegaard-soeren-aabye>

“Kierkegaard: Filósofo de la Religión Poshegeliano” – María José Binetti <https://numen.ufjf.emnuvens.com.br/numen/article/viewFile/1222/1278>

“L’angoixa, Kierkegaard i nosaltres” – Ramon Alcoberro, *alcoberro.info*
<http://www.alcoberro.info/pdf/Kierke1.pdf>

“Un existencialista hastiado: A. Camus” – José de Segovia Barrón, *Protestante digital* (21.09.2010)
http://protestantedigital.com/blogs/266/Un_existencialista_hastiado_A_Camus

“Dios no es bueno” – Christopher Hitchens, *laicismo.org* (Primera edició: març 2008) https://laicismo.org/data/docs/archivo_1266.pdf

“Un poco de sabiduría” – idea21, *blogspot* (18.03.2013)
<http://unpocodesabiduria21.blogspot.com/2013/03/el-fin-de-la-fe-2004-sam-harris.html>

“¿Razón o fe? ¿Filosofía o teología?” – Vida en abundancia, *religionenlibertad* (04.02.2015) <https://www.religionenlibertad.com/blog/40396/razon-o-fe-filosofia-o-teologia.html>

“La fe es útil: la creencia religiosa ayuda a ser más feliz” – Iván Gil, *El confidencial* (23.11.2014) https://www.elconfidencial.com/alma-corazon-vida/2012-08-27/la-fe-es-util-la-creencia-religiosa-ayuda-a-ser-mas-feliz_502816/

“Según datos de Harvard y Virginia, los esposos que van a la iglesia son más felices y rompen menos” – Enrique García Romero, *Religión en libertad* (24.06.2017) https://www.religionenlibertad.com/vida_familia/57663/segun-datos-harvard-virginia-los-esposos-que-van-.html

““Dios no ha muerto, es inconsciente”. Fundamentos vs. Fundamentalismo de los conceptos psicoanalíticos.” – Natalia Inés Mendez, *critica.cl* (01.06.2015)
<http://critica.cl/filosofia/%E2%80%9Cdios-no-ha-muerto-es-inconsciente%E2%80%9D-fundamentos-vs-fundamentalismo-de-los-conceptos-psicoanaliticos>

II-Ilustracions

Fotografia 1: <https://www.muyinteresante.es/cultura/arte-cultura/fotos/las-mejores-fotos-del-camino-de-santiago>

Fotografia 2: http://cadenaser.com/programa/2016/09/10/hora_14_fin_de_semana/1473496986_926817.html

Fotografia 3: <http://www.eluniversal.com.mx/articulo/destinos/2017/06/27/rio-sagrado-pero-hediondo-13-curiosidades-sobre-el-ganges>

Fotografia 4: <http://www.theholidayindia.com/blog/bodh-gaya/>

Fotografia 5: <https://www.ecured.cu/Juda%C3%ADsmo>

Fotografia 6: <https://encuentrocristiano.wordpress.com/2009/05/28/la-cruz-del-cristianismo/>

Fotografia 7: <http://ioana-elislam.blogspot.com/2010/03/los-simbolos-principales-del-islam.html>

Fotografia 8: <https://es.wikipedia.org/wiki/Om>

Fotografia 9: <https://es.slideshare.net/enphes/budismo-13015285>